Napoleon pražského učení. Josef Ladislav Jandera (1776-1857)

Rukopisy spojené se zájmem o historii

In: Jindřich Bečvář (author); Martina Bečvářová (author); Jan Pišna (other): Napoleon pražského učení. Josef Ladislav Jandera (1776-1857). (Czech). Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2026. pp. 315–372.

Persistent URL: http://dml.cz/dmlcz/405527

Terms of use:

© Jindřich Bečvář

© Martina Bečvářová

© Jan Pišna

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* http://dml.cz

Rukopisy spojené se zájmem o historii

Jandera se po celý život zajímal o historii Hořic a Hořicka, ale i českých zemí. Studoval v knihovnách a archivech, státních, církevních i soukromých, sbíral staré listiny, vyhledával a opisoval nejrůznější historické prameny. Jeho touhou bylo shromáždit veškeré dostupné dokumenty, aby na jejich základě mohly být sepsány podrobné dějiny jeho rodného města, případně další studie. V knihovně premonstrátského kláštera na Strahově, v knihovně fary v Hořicích a ve sbírkách Státního okresního archivu v Jičíně jsou uloženy četné rukopisy s výsledky Janderova celoživotního snažení.

Jandera patřil ke generaci, která položila základní kameny české kritické historiografie. Nestačilo mu sepisovat „bájné vyprávění starců". Za základ práce historika považoval studium dobových pramenů – jejich shromáždění, utřídění, analyzování a porovnávání zjištěných faktů a jejich přísně logické a kritické vyhodnocení.

1. Nejstarší dochovaná Janderova práce z historie

Patrně jednou z nejstarších Janderových prací spojených s historií je rukopis jeho studie o císaři Maxmiliánovi I. (1459–1519), který je uložen v knihovně Strahovského kláštera.

- *Welchen dauernden Einfluss hatte die Regierung des Kaisers Maxmilian I. auf Deutschland insbesondere, und auf die Gestalt von Europa überhaupt?*
  Beantwortet von Ladislav Jandera, Priester des Prämonstratenser-Ordens am Strahow.[1]
  (Sgn. DD III 52, měkké desky, volně složené dvojlisty, 108 nečíslovaných stran, strany 2, 107 a 108 jsou prázdné, 24 × 19 cm)

Text je napsán úhledným kurrentem, krasopisně, drobným písmem bez oprav a škrtů. Snad se jedná o práci spjatou s přípravou k „přísné zkoušce z historie", tj. s jednou částí Janderova doktorského řízení.

2. Anmerkungen – prameny k historii Hořic a Hořicka

Jandera po celý život usiloval o uchování historické paměti svého rodiště. Nepřetržitě sbíral prameny k dějinám Hořic, vyhledával staré listiny, kroniky,

[1] *Jaký měla vláda císaře Maxmiliána I. trvalý vliv zejména na Německo a na podobu Evropy vůbec? Odpovídá Ladislav Jandera, kněz řádu Premonstrátů na Strahově.*

matriky a knihy, studoval *zemské desky*, prohlížel nápisy na zvonech, epitafy, nápisy na náhrobcích aj. Pracoval v pražských i mimopražských knihovnách, farách, archivech a dalších institucích. Německé, latinské a české texty opisoval velmi často sám, navíc ze svých prostředků platil větší počet pečlivých opisovačů.

Výsledkem této jeho celoživotní činnosti je rozsáhlý rukopis

- *Anmerkungen zum Behute der Geschichte der Stadt und Herrschaft Horzitz*[2]
  (Sgn. DH II 1 až DH II 8, 2 880 stran, polokožená vazba, 39 × 25 cm)

Jedná se o 8 velkých svazků, v každém je 10 sešitů po 36 stranách. Na sešitech je uvedeno Janderovo jméno, obvykle je připojen rok zahájení a ukončení zápisů.[3]

První svazky Jandera zásadně podepisoval *Ladislav Josef Jandera*, tj. dával přednost klášterní formě svého jména, od XLIV. sešitu (od roku 1820) pak *Josef Ladislav Jandera*, čímž zdůrazňoval své původní křestní jméno před jménem řádovým.[4]

Je obtížné určit, kdy začal Jandera shromažďovat rozsáhlé prameny a psát první sešit svých *Anmerkungen*. Z dochované korespondence a dat v jednotlivých sešitech se zdá, že práci zahájil před druhou polovinou roku 1817 a pokračoval v ní až do poloviny roku 1856, možná o něco málo déle. Většina sešitů vznikla do roku 1835. Na třech závěrečných sešitech osmého svazku Jandera pracoval se značnými přestávkami od roku 1836 až do července 1856. Jeho písmo je v závěru tohoto svazku stále „pevné“ a dobře čitelné, je však větší než ve svazcích vzniklých ve druhém a třetím desetiletí 19. století. V osmém svazku od sešitu LXXVIII již neuváděl rok, kdy na textech pracoval, v posledním sešitu LXXX však uvedl odkazy na novinové články z roku 1856, které umožňují jeho vznik datovat. Od LXXVII. sešitu již není na titulní straně jméno osoby, která jej sepsala; bez vší pochybnosti to byl z velké části sám Jandera.

V posledním sešitu osmého svazku Jandera poznamenal, že pracuje na devátém svazku. Teprve na počátku 20. století bylo v jeho strahovské pozůstalosti nalezeno ještě 18 rukopisných stran z LXXXI. sešitu devátého, zjevně nedokončeného svazku.[5]

Dvě malé zmínky o LXXXI. sešitu jsou v Janderově diáři z posledního roku jeho života:

---

[2] *Poznámky k uchování historie města a panství Hořice.*

[3] Výjimkou jsou sešity LIV, LIX, LXXVIII, LXXIX a LXXX, kde některý z těchto dvou údajů chybí.

[4] Podpisy se vyskytovaly i v dalších podobách: *Ladislav Jos. Jandera*, *Lad. Jos. Jandera*, *Ladislav Jandera*, *Josef Lad. Jandera*, *Jos. Lad. Jandera*. Nikdy však nebyla užita verze *Josef Jandera*.

[5] Všechny zprávy o Janderově rozsáhlém díle až do počátku 20. století hovoří pouze o osmi svazcích, pozdější autoři již zmiňují devátý svazek.

30. dubna 1857: *Nach Mittag mein Abschreiber bei mir, brachte mir* (*dreimal*) *abgeschriebenes 81. Heft, 1te Abtheil.*

13. června 1857: *Nach Mittag meiner Abschrieber … bei mir, gab ihm 10f … auf Abrechung* (*für 81tes Band, 2ter Abtheil*).

O Janderově sběratelské práci a o jeho *Anmerkungen* se pochvalně vyjádřil i Josef Dobrovský (1753–1829), který mohl ocenit pouze počátky Janderova sběratelského úsilí a poznat jen první svazky jeho *Anmerkungen*.

Pro práci na *Anmerkungen* si Jandera vyhledával spolupracovníky. Pomáhal mu strýc Jan Kučera, hradecký obchodník a akademicky vzdělaný člověk, u něhož Jandera pobýval v době svých gymnaziálních studií. Jandera s ním a s přítelem Janem Nešporem podnikli roku 1819 prázdninovou cestu po Hořicku, Jičínsku, Hradecku a Pardubicku, prohlíželi památky a sbírali informace o historii regionu. Kučera patrně v průběhu dalších let obstarával originály dokumentů na Hradecku. Dalším pomocníkem byl Antonín Bartoloměj Hadwich, kněz ve Schwarzentale (dnes Černý Důl v okrese Trutnov), kterého Jandera nesmírně chválil v dopise hořickému magistrátu z 20. července 1856.[6] Hadwich prý také sepisoval pomocný rejstřík k Janderovu dílu.

Další informace a materiály pomáhali získávat Alois Tadeáš Hanl, hořický farář, a doktor Maxmilian Wolf, hořický lékař. Na opisech lokálních listin se podíleli lidé z hořických duchovních kruhů, katecheti a kooperátoři, s jejichž prací však pečlivý Jandera nebyl příliš spokojen. Hořickému magistrátu si v dopise ze 14. března 1855 hořce stěžoval, že z Hořic dostává nečitelné a nedbale provedené opisy dokumentů, musí o ně opakovaně prosit a dlouho na ně čekat. Upozorňoval, že někteří Hořičané si neváží jeho práce a nemají zájem mu pomáhat.

V Janderově hořické pozůstalosti se dochovalo několik dokumentů, které ilustrují jeho práci na *Anmerkungen* a jeho spolupráci s kolegy a přáteli. Jedná se například o dopisy chlumeckého děkana Aloise Velicha, Kašpara Jana Bouška, Jana Černého a Matěje Rösslera, v nichž jsou uvedeny různé opisy listin či nápisů z náhrobků, náčrty erbů a náhrobních kamenů. K některým dopisům byly přiloženy opisy starých listin a různé poznámky.[7] Dále jsou v pozůstalosti uloženy opisy listin a výpisky k historii Hořic napsané Janderou nebo jeho spo-

[6] Antonín Bartoloměj Hadwich (Hantwich, 1805–1871) vystudoval gymnázium v Rychnově nad Kněžnou, Filozofický ústav v Litomyšli a bohosloví v Hradci Králové. Stal se doktorem filozofie a knězem. Po vysvěcení (1828) působil jako kaplan v Českých Vernířovicích (1828–1832, dnes Vernířovice), v Dolních Libchavách (1833–1835), ve Starých Bukách (1835–1840) a v Nebeské Rybné (1840–1841). V roce 1842 byl administrátorem v Květné, pak kooperátorem v Černém Dole, od roku 1847 administrátorem ve Smrčné a od roku 1851 lokalistou ve Velké Borovnici (dnes Borovnice). Teprve roku 1855 se stal farářem v Pohledu, kde zemřel roku 1871. Přispíval do různých časopisů, zabýval se teologií, historií a filozofií, skládal básně. Psal česky i německy.
Viz nepodepsaný a nedatovaný výstřižek z neurčených novin nazvaný *Historické drobnosti*, který je uložen pod signaturou H 2427 ve fondu [II].

[7] Viz fond [II], inv. č. H 2442, H 2437, H 2433 a H 2434.

lupracovníky.[8] Jak dopisy, tak opisy a výpisky ukazují Janderovu promyšlenou metodu práce. Zdrojové texty, které do *Anmerkungen* zapracoval, přeškrtnul, některé opatřil poznámkou o dalším prověření, někdy připsal stránkový odkaz na příslušné místo v *Anmerkungen*, kde je text dokumentu přepsán, resp. kde je příslušná informace využita.

S přípravou definitivního rukopisu Janderovi pomáhali i revizoři textů. V zápisech lze najít několik druhů písma, jména písařů však nejsou uvedena. Známe jen několik jmen revizorů správnosti textů.[9] Někdy jsou uvedeni jen iniciálou; někdy je poznamenáno, že revizi provedl sám Jandera, resp. že revize byla provedena.

Jaké měl Jandera záměry, když se pustil do této namáhavé práce? Z dopisu hořickému magistrátu z 20. července 1856 vysvítá, že veškeré práce na *Anmerkungen* považoval pouze za přípravné. Šlo mu o vyhledání a shromáždění nejrůznějších pramenů, snadno či těžce dostupných, které měly umožnit sepsání velkých dějin Hořic a hořického panství. Snad to měl sám v plánu, ale později pochopil, že pro vysoký věk již nebude schopen původní záměr uskutečnit.

Jandera, stejně jako jeho mnozí současníci, si dobře uvědomoval, jak hrozivé následky mívají požáry, živelné pohromy a války. Obával se, aby jeho celoživotní práci nepotkal neblahý osud mnoha knihoven a archivů. Proto nechal na své náklady vytvořit dvě kopie svého rozsáhlého osmisvazkového díla. Jednu kolekci daroval hořické radnici a druhou hořické faře. Doufal, že při případném požáru města nebo jiné pohromě alespoň jeden exemplář přežije. Nebyl však spokojen s tím, jak s jeho dílem v Hořicích nakládali. Proto se rozhodl originál díla uložit v nějakém oficiálním ústavu nebo knihovně, kde by se o něj řádně starali. Patrně uvažoval o pražské univerzitní knihovně nebo o knihovně premonstrátského kláštera na pražském Strahově.

Informace o *původním počtu* exemplářů Janderovy práce se v literatuře značně liší. Nejčastěji autoři píší o dvou hořických kolekcích, někdy o dvou hořických a jedné strahovské. Značně se též liší informace o *dochovaných* kolekcích. Nejčastěji se objevuje zpráva, že přežil pouze exemplář věnovaný hořické radnici, která ho později předala do hořického muzea.

V článku Josefa Řeháka *Vzpomínky na založení archaeologického musea*[10] se uvádí, že na výstavě *Hospodářsko-průmyslové jednoty* v Hořicích v roce 1879 byly vystaveny Janderovy učebnice matematiky (1812, 1830), jeho vydání Vydrovy knihy *Počátkowé Arytmetyky* (1806), jeho studie o Miletíně (1830) a osm svazků jeho *Anmerkungen*. Tyto materiály zapůjčil tehdy hořický farní úřad. Doplňme pro úplnost, že město Hořice zapůjčilo pro tuto výstavu tři obrazy starých Hořic od Huga Václava Seykory, Janderova přítele a spolubratra ze Strahova.

[8] Papíry různých formátů, viz dokumenty pod inv. č. H 2432.
[9] Např. Kocour, Dobsch, Bartoněk, Günther August, Tesař, Chour a Nechanický.
[10] Viz [Šp], str. 4–5.

Původní osmisvazková kolekce Janderových *Anmerkungen* je nyní uložena v knihovně kláštera premonstrátů na pražském Strahově. Z ní byly pořízeny opisy pro město Hořice a pro knihovnu hořické fary. Tato kolekce je veřejně přístupná, badatelé mohou ve Strahovské knihovně prezenčně studovat všech osm svazků.

Kolekce věnovaná hořické radnici byla předána hořickému muzeu a později Státnímu okresnímu archivu v Jičíně. Je přístupná, lze ji prezenčně studovat.

Do dnešních dnů se dochovala i třetí kolekce *Anmerkungen* věnovaná hořické farní knihovně, která však není veřejně přístupná.

Četba *Anmerkungen* není jednoduchá. Většina zápisů je psána německy novogotickou kurzívou (kurrentem), jen latinské texty jsou psány latinkou. Zájemci o studium si o textech v *Anmerkungen* mohou udělat obrázek, podívají-li se na reprodukci Janderova zápisu ve speciálním hořickém sborníku[11] a v obrazové příloze této monografie.

V dlouhém dopise hořické městské radě ze 14. března 1855 Jandera tvrdě kritizoval vztah vedení města k jeho celoživotní práci. Z jeho dopisu je zjevné, že si nedělal o městské radě velké iluze, nešetřil ji kritikou. Dopis byl zvláštní formou jeho poděkování za udělení čestného měšťanství (občanství) Hořic. Můžeme v něm číst také tato slova:

Třetí zjevný důkaz mé lásky k rodnému městu můžete získati tím, jestliže byste se, pánové, obtěžovali podívati se na sedm svazků (*in folio*) *mé sbírky listin k dějinám města Hořic a jeho okolí ve knihovně hořické fary a v nich trochu listovali, tu jistě budete se obdivovati mimořádné píli a mnohaleté, velmi namáhavé práci, již jsem na vypracování tohoto díla vynaložil. Jistě není města v Čechách, ani Prahy nevyjímaje, jež by mělo takovou sbírku listin k svým dějinám. Mohu Vám jen tolik říci, že když mě kdysi navštívil slavný Dobrovský, a jeden ze zmíněných svazků náhodou ležel na mém stole otevřen, listoval v něm, zatím co jsem jinak byl zaměstnán, a když jsem pak k němu přistoupil, zvolal pln údivu: „Odkud pak máte všecky tyto listiny? Vždyť tu máte i listiny od krále Ladislava, jež jsou tak vzácné, ba dosud vůbec neznámé? Tu, dovolte, musím hned běžeti k hraběti Františkovi ze Sternberka, aby se na věc podíval, poněvadž právě pracuje na genealogii své rodiny“. Výsledek byl, že jsem pány musil prováděti a ukazovati jim prameny. Takovým mužům!*

Tuto sbírku obdrželo ode mne město Hořice ve dvou opisech (*čtrnáct svazků*) *zdarma s prosbou, aby na žádný způsob nebyly nechány oba na jednom místě, aby v případě, že by na př. ohněm jeden exemplář byl zničen, druhý byl po ruce a tak aby bylo možno pořídit nový opis. Bohužel, slyším, že se tak nestalo, ba že již nyní jeden exemplář jest téměř ztracen – vypůjčováním. Prosím tudíž slavný magistrát snažně, aby věci té věnoval svou pozornost, neboť jen tehdy zašlu osmý svazek, který téměř jest již dokončen. Mě stálo toto dílo – dle tehdejší měny –*

[11] Viz [Šp], ukázka rukopisu je otištěna na str. 41.

více než tisíc zlatých víd. m., ježto mnohý archiv lze jen zlatým klíčem otevříti atd. a ježto jsem téměř všechny opisy musil zaplatiti. …

Na konec musím ještě poznamenati, že mohu se v jednom z uvedených bodů mýliti, proto prosím, aby někdo z Vás mne o tom laskavě poučil, obzvláště poněvadž mám v úmyslu, toto, co zde psáno, pojmouti doslovně do 8. nebo 9. svazku svých historických materiálií a třetí opis toho uložiti v nějakém státním (c. k.) ústavě na př. v cís. král. knihovně, aby jednou třeba za několik set let naši budoucí hořičtí nástupci nabyli přesvědčení, že jsem vše, co by bylo v mé moci, pro Hořice vykonal a jestliže podle jejich mínění přece tak se nestalo, aby si vzpoměli na průpověď: „Multum interest, in quae quis tempora inciderit".

([Šp], str. 47–48, 50, celý dopis je otištěn na str. 47–50)[12]

3. Anmerkungen v premonstrátském klášteře na Strahově

Původní Janderova kolekce osmi svazků *Anmerkungen* je jako součást jeho pozůstalosti uložena v knihovně kláštera premonstrátů na Strahově. V následující tabulce je uveden přehled těchto osmi svazků, jejich struktura, stránkování a přibližná datace vzniku:

Svazek	Sešit	Stránky	Období vzniku
1	I–X	1–360	1817–1818
2	XI–XX	361–720	1818
3	XXI–XXX	721–1 080	1819
4	XXXI–XL	1 081–1 440	1819–1820
5	XLI–L	1 441–1 800	1820–1821
6	LI–LX	1 801–2 160	1821
7	LXI–LXX	2 161–2 520	1822–1823
8	LXXI–LXXX	2 521–2 880	1823–1856

Osm Janderových svazků *Anmerkungen* je dodnes dobře zachováno. Jandera jednotlivé sešity se svými spolupracovníky postupně psal v letech 1817 až 1856. Každý sešit má úvodní list s označením pořadového čísla a obvykle i se jménem autora. V závěru každého sešitu je většinou jedna prázdná stránka nebo jeden až dva prázdné listy. Tyto stránky nejsou číslovány a nejsou ani zahrnuty do celkového stránkování. Na konci některých sešitů je naznačeno jejich pokračování v dalším sešitu.

Osm svazků *Anmerkungen* bylo svázáno patrně již za Janderova života nebo krátce po jeho smrti. Spojuje je jeden typ polokožené vazby hnědé barvy se

[12] Latinský citát: Mnoho záleží na tom, do jakých kdo přijde časů.

zlatou pořadovou číslicí na hřbetu. Při vazbě nedošlo ani k zpřeházení sešitů ani k chybnému ořezání jednotlivých stran.

Většina sešitů této první kolekce *Anmerkungen* je psána Janderovou rukou. Menší úseky psané jinými písaři jsou však Janderou nebo jeho blízkými spolupracovníky revidované. Pouze sešity LIV a LIX jsou označeny jménem spolupracovníka, např. *Gesammelt von Johann Jos. Kučžera*. Obsahují především výpisy z hořických matrik. Několik oprav v 5. svazku je vepsáno drobným písmem Janderova spolupracovníka Josefa Edmunda Horkého, genealoga a historika. Týkají se listin a dokumentů spojených s Moravským markrabstvím.

V *Anmerkungen* jsou soustředěny latinské texty psané latinkou, německé texty psané kurrentem, ojediněle se objevují i české texty psané kurrentem. Opisy starých listin, výpisy z různých dokumentů, matrik a knih, opisy z náhrobních kamenů, zvonů apod. nejsou uváděny v časové posloupnosti, ale tak, jak se k nim Jandera a jeho spolupracovníci dostali. Výjimku tvoří pouze výpisy ze *zemských desek*, které Jandera zpracovával postupně. Vždy jsou pečlivě označeny archivní či knižní zdroje včetně stránky, odstavce apod. V *Anmerkungen* se též objevují různé soupisy osob, majetků, daní apod. ve formě souvislých textů a přehledných tabulek. Někdy jsou připojeny i drobné, lépe či hůře provedené náčrty (erby, náhrobní kameny, plánek kostela, krypty apod.).

Po dokončení osmého svazku *Anmerkungen* Jandera pokračoval v práci na LXXXI. sešitu. Ve Strahovské knihovně se dochovala jen jeho druhá část.

- Torzo připravovaného LXXXI. sešitu *Anmerkungen*
  (Sgn. DL VII 25, část d); druhá část sešitu LXXXI, str. 2 899 až 2 916, polokožená vazba, 38 × 23 cm)

Torzo pochází z let 1856 až 1857, nyní je omylem svázáno v konvolutu sgn. DL VII 25. První část tohoto sešitu, tj. strany 2 881 až 2 898, ve Strahovské knihovně není, nalézá se ve Státním okresním archivu v Jičíně.[13]

Dochované torzo LXXXI. sešitu je rovněž napsáno německy kurrentem, výrazným, velkým a relativně dobře čitelným písmem. Obsahuje opis Janderova dlouhého a velmi kritického dopisu adresovaného 14. března 1855 hořickému magistrátu[14] a opis dlouhého dopisu z 2. února 1856, který zaslali Janderovi purkmistr Josef Ruml a radní František Hubený a Ignác Seisser. Reagují v něm na Janderovy výtku vůči magistrátu.[15] Na straně 2 906 je dále opis krátké zprávy z novin *Bohemia* (č. 184 z 6. srpna 1855).

K výše uvedené základní osmisvazkové kolekci *Anmerkungen* patří ještě další dva svazky, které nejsou tak dobře propracované jako předešlých osm svazků. Označovány bývají jako devátý a desátý svazek *Anmerkungen*. Spojuje je stejná

[13] Viz dále. Pro zajímavost uveďme, že v části f) konvolutu se signaturou DK IV 6 nalezneme zmínku o této první část LXXXI. sešitu.

[14] Tento dopis je v českém překladu otištěn v [Tm3], str. 52–56

[15] Janderovy korespondence s magistrátem se týkají i dva Janderovy dopisy purkmistrovi Rumlovi otištěné v českém překladu v [Tm3], str. 56–58.

poloplátěná vazba červené barvy se zlatavým nápisem na hřbetu. K jejich vazbě však došlo asi až na počátku 20. století. Další texty, které se k *Anmerkungen* váží, jsou rozptýleny v dalších konvolutech knihovny Strahovského kláštera.

Obraťme nyní pozornost k nynějšímu devátému svazku *Anmerkungen*.

- *Jandera. Rejstříky z desek zem. Hořicům* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DH II 9, 88 číslovaných i nečíslovaných listů poloplátěná vazba, 40×26 cm)

Devátý svazek *Anmerkungen* tvoří sedm částí označených a) až g):

a) *Verzeichnisz jener landtäflichen Urkunden, deren kurzer Inhalt sich den Ersten Sieben Bänden meiner historischen Materialen befindet*
   (13 listů, nazelenalý papír, strany i–v, 7v až 12v jsou prázdné, $37,2 \times 23$ cm)

Obsahuje seznam pozemkových dokumentů, které se vztahují ke stranám 31 až 2 293 prvního až sedmého svazku *Anmerkungen*.

b) *Verzeichnisz der landtäflichen Urkunden, die meiner Anmerkungen zur Geschichte von Horžitz vorkommen. Nach ihre Folge in meinen Anmerkungen geordnet*
   (6 nečíslovaných listů, strany i–v, 4v až 5v jsou prázdné, 39×24 cm)

Obsahuje seznam pozemkových listin, které jsou zmíněny v *Anmerkungen*. Vše je seřazeno podle pořadí listin v Janderově textu. Jedná se o torzo zahrnující informace pouze ke stranám 31 až 513 prvního a druhého svazku.

c) *Verzeichnisz landtäflichen Urkunden*
   (7 nečíslovaných listů, nazelenalý papír, strany i–v, 4r až 6v jsou prázdné, $39,0 \times 24,3$ cm)

Obsahuje seznam pozemkových listin se stručnou charakteristikou jejich obsahu. Jedná se o torzo ke stranám 31 až 153 prvního svazku *Anmerkungen*.

d) *Urkundenaus landtäflichen Quaternionen mit schwarzen Numern, die sich in meiner historischen Sammlung von 71. Hefte inclusive abfangend befinden*
   (2 nečíslované listy, strany 2r a 2v jsou prázdné, 37×23 cm)

Obsahuje seznam dokumentů z pozemkových tabulek s černými čísly k LXXI. sešitu. Torzo se vztahuje jen ke stranám 2 546 až 2 650 osmého svazku *Anmerkungen*.

e) *Anmerkungen aus den Repertorien des königlichen Landtafel*
   (20 číslovaných listů, strany 18r, 18v a 19r jsou prázdné, 36×21 cm)

Obsahuje poznámky z královských zemských desek, které jsou řazeny podle času a podle abecedy. Jedná se o hodně poškrtanou pracovní verzi rejstříku.

f) *Index jener Quaternionen, welche in der königlichen Landtafel mit schwarzer Farbe bezeichnet sind, und zwar nach den böhmischen Namen der Farben geordnet*
(32 číslovaných listů, 39 × 24 cm)

Obsahuje rejstřík k částem zemských královských desek označených černou barvou. Vše řazeno abecedně podle českých názvů barev.

g) *Mit blauen Zahlen bezeichnete Folio-Bände in der königlichen Landtafeln*
(8 nečíslovaných listů, stany i–v, 7r a 7v jsou prázdné, 37 × 23 cm)

Obsahuje seznam čísel svazků označených modře v zemských královských deskách.

Z výše uvedeného seznamu sedmi částí devátého svazku je patrné, že se jedná o různé indexy (většinou nedokončené), které měly usnadňovat práci s rozsáhlým osmisvazkovým Janderovým dílem. Jejich hlavním cílem bylo zachytit bohaté informace vypsané ze zemských desek, tj. ze základního archivního materiálu. Rejstříky mají někdy charakter tabulek, někdy se jedná o klasické abecední rejstříky.

Zdůrazněme, že pokračování indexu z částí f) a g) s nadpisem *Mit rothen Zahlen bezeichnete Folio-Bände in der königlichen Landtafel* bylo omylem sváźáno do konvolutu sgn. DK IV 6, část g), strany 40r až 41r. Viz dále.

Věnujme se nyní desátému svazku *Anmerkungen*.

- *Jandera. Rejstříky k dějinám Hořic* (nápis na hřbetu)
(Sgn. DH II 10, 179 nečíslovaných listů, poloplátěná vazba, 40 × 26 cm)

Desátý svazek *Anmerkungen* tvoří pět částí, které jsou označeny a) až e).

a) *Material zum Register der Oerter-Namen*
(48 nečíslovaných listů, 38 × 23 cm)

Obsahuje abecedně řazený rejstřík místních jmen. Jedná se pouze o torzo ke stranám 433 až 720 druhého svazku *Anmerkungen*.

b) *Material zum Register der Familien-Namen*
(40 nečíslovaných listů, 36 × 22 cm)

Obsahuje abecední rejstřík příjmení. Jedná se pouze o torzo ke stranám 1 až 254 prvního svazku *Anmerkungen*.

c) *Material zum Register der Familien-Namen*
(50 nečíslovaných listů, 37 × 23 cm)

Obsahuje klasický, avšak špatně prostříhaný abecední rejstřík příjmení. Jedná se pouze o torzo ke stranám 433 až 720 druhého svazku *Anmerkungen*.

d) *Register der Familien-Namen*
(25 nečíslovaných listů, 39 × 24 cm)

Obsahuje klasický abecední rejstřík příjmení. Jedná se pouze o torzo ke stranám 1 až 720 prvního a druhého svazku *Anmerkungen*.

e) *Register der Oerter-Namen*
(16 nečíslovaných listů, 39 × 24 cm)

Obsahuje klasický abecední rejstřík místních jmen. Jedná se o torzo ke stranám 1 až 720 prvního a druhého svazku *Anmerkungen*.

Všechny zmíněné rejstříky jsou většinou pěkně zapsané s minimem škrtů a oprav, německá a česká jména jsou zapsána kurrentem, latinská jména latinkou. Rejstříková torza z velké části zapsal sám Jandera. Není jasné, zda je psal průběžně při práci na svazcích nebo později. Drobné písmo naznačuje, že zápis neproběhl v padesátých letech 19. století.

Další čtyři pomocné dílčí rejstříky osob jsou dnes ve svazcích označených jako *Repertorium über Familien-Namen*. Mají červeno-hnědou poloplátěnou vazbu, na hřbetu mají nápis *Jandera: Rejstříky osob k Hořicům* s římskými čísly I. až IV. Jedná se o parciální jmenné rejstříky k prvnímu až třetímu svazku *Anmenkurgen*.

- *Repertorium über Familien-Namen* (první svazek)
Jandera: Rejstříky osob k Hořicům I. (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK IV 2, 75 nečíslovaných listů, mnoho listů i jednotlivých stránek je prázdných, poloplátěná vazba, 38, 5 × 25, 0 cm)

Obsahuje soustavný jmenný rejstřík ke stranám 254 až 395 prvního a druhého svazku *Anmerkungen*. Při vazbě došlo k znehodnocení vlivem zpřeházení listů, navíc mezi *Ci* a *Co* je omylem vložen list pro *C* zachycující rejstřík ze stran 649 až 719 druhého svazku *Anmerkungen*.

- *Repertorium über Familien-Namen* (druhý svazek)
Jandera: Rejstříky osob k Hořicům II. (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK IV 3, 48 nečíslovaných listů, mnoho listů i jednotlivých stránek je prázdných, poloplátěná vazba, 37, 5 × 23, 5 cm)

Obsahuje soustavný jmenný rejstřík ke stranám 721 až 756 třetího svazku *Anmerkungen*.

- *Repertorium über Familien-Namen* (třetí svazek)
Jandera: Rejstříky osob k Hořicům III. (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK IV 4, 58 nečíslovaných listů, mnoho listů i jednotlivých stránek zůstalo prázdných, poloplátěná vazba, 27, 5 × 23, 5 cm)

Obsahuje výběrový rejstřík ke stranám 290 až 432 prvního a druhého svazku *Anmerkungen*. Na strany 42r a 42v byly vlepeny nevelké lístky s doplňky jmen začínajících na *Ši* až *Št*.

- *Repertorium über Familien-Namen* (čtvrtý svazek)
  Jandera: Rejstříky osob k Hořicům IV. (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK IV 5, 62 nečíslovaných listů, mnoho listů i jednotlivých stránek zůstalo prázdných, poloplátěná vazba, $38,5 \times 25,0$ cm)

Obsahuje výběrový rejstřík ke stranám 325 až 414, tj. ke druhému svazku *Anmerkungen*. Doplňuje rejstřík z konvolutu se signaturou DH II 10, část d), a z konvolutu se signaturou DK IV 4.

První tři svazky *Repertorium über Familien-Namen* (sgn. DK IV 2 až DK IV 4) napsal sám Jandera, čtvrtý svazek (sgn. DK IV 5) sepsal patrně jiný písař, neboť rejstříková hesla jsou zaznamenána výrazně větším písmem. V zápisech převažuje kurrent, některá jména jsou zapsána též latinkou. Většina zápisů je provedena pečlivě, bez oprav a škrtů.

K předchozím čtyřem rejstříkům patří další dílčí rejstřík, tentokrát místních jmen:

- *Repertorium über Orten-Namen* (pátý svazek)
  (Sgn. DK II 73, 44 nečíslovaných listů, sešit v měkkých černých deskách, 36×23 cm)

Tento rejstřík byl patrně pracovní verzí pro rejstřík místních jmen ve svazku se signaturou DH II 10, část e). Začal jej psát najatý písař nebo Janderův spolupracovník, dokončoval jej sám Jandera. Zachycuje místní jména ke stranám 1 až 395 prvního a druhého svazku *Anmerkungen*. Jména lokalit jsou zapsána pečlivě kurrentem nebo latinkou, prakticky bez škrtů a oprav.

Výše uvedené rejstříky měly usnadňovat studium *Anmerkungen* při přípravě knihy o historii Hořic a Hořicka. Jsou uspořádány abecedně podle jmen osob, jmen místních a podle důležitých údajů v zemských deskách. Některé jsou napsány vzorně, bez škrtů a oprav, jiné obsahují opravy, doplňky a vpisky. Německá a česká jména jsou psána obvykle kurrentem, latinská či francouzská nejčastěji latinkou. Je třeba zdůraznit, že dochované rejstříky zůstaly torzem, zdaleka nevystihují rozsáhlost a bohatost Janderova osmisvazkového díla, jeho úsilí shromáždit co nejvíce pramenů k dějinám Hořic a celého regionu. Pracovalo na nich více lidí, nebyly však dokončeny, což téměř vylučuje jejich využití při práci s *Anmerkungen*.

Shrneme-li předchozí informace, pak je v současné době v klášterní knihovně na Strahově uchováno z Janderových *Anmerkungen* osm základních svazků, druhá polovina LXXXI. sešitu a sedm svazků nejrůznějších rejstříků:

- osm kompletních svazků (sgn. DH II 1 až DH II 8),
- druhá polovina LXXXI. sešitu (sgn. DL VII 25, část d)),

– dva svazky rejstříků (sgn. DH II 9 a DH II 10),
– pět soustavných či výběrových rejstříků (sgn. DK IV 2 až DK IV 5 a DK II 73).

Připomeňme, že koncem padesátých let 19. století sestavil Erwin Anton Weyrauch[16] inventář Strahovské knihovny:

- *Verzeichnis der Strahöwer Bibliothek gehörigen Manuscripte nebst Angabe der Stellen, wo sie deponiert sind ... 1857* (Rybův název)
  Weyrauch Ervin: Manuscripta et Incunabulae Strahov (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK III 24, 4 listy a clii stran, poloplátěná vazba, $35,1 \times 21,6$ cm)

Z názvu inventáře vyplývá, že se jedná o seznam rukopisů Strahovské knihovny spolu s uvedením míst, kde jsou uloženy. Zachycovat měl stav k roku 1857. Weyrauch jej však dokončil až po roce 1860, neboť na straně lxxxii je pod signaturou O VI 13 uvedena položka *Beiträge zur Münzkunde in den Jahren 1854–1860 von Petrík.*[17]

Podle Weyrauchova zápisu existovalo v šedesátých letech 19. století jedenáct svazků týkajících se Janderových *Anmerkungen*:

Jandera, Anmerkungen zum Behufe der Geschichte de Herrenschaft und Stadt Hořitz (*11 Bände*) *O I 2–12.* (viz str. lxviii)

Černým inkoustem napsaný údaj doplňuje červeným inkoustem zapsaná nová signatura: DH II 1–10. Číslo 10 je modrým inkoustem opraveno na číslo 8. Není jasné, co Weyrauch pod jedenácti svazky rozuměl.

Torzo Janderova plánovaného devátého svazku asi nebylo označeno jednou ze signatur O I 10 až O I 12. Bedřich Mendl se v roce 1917 zmínil, že na Strahově viděl devátý a desátý svazek *Anmerkungen*, ale bližší specifikaci jejich obsahu neuvedl.[18]

Jednalo se o dva svazky označené signaturami DH II 9 a DH II 10, neboli o dvě verze *Kučerovy kroniky* psané německy, které jsou dnes ve Státním okresním archivu v Jičíně (viz dále). Nejsou totožné s dnešními novými strahovskými konvoluty se signaturami DH II 9 a DH II 10 (rejstříky).

[16] Erwin Anton Weyrauch (1803–1865), člen premonstrátského řádu, byl knihovníkem Strahovské knihovny, klášterním archivářem, kronikářem a historikem. V práci *Geschichte des königlichen Prämonstratenser Chorherren-Stiftes Strahow* [We2] zachytil historii kláštera od jeho založení do poloviny 19. století. V knize *Geschichte und Beschreibung der königl. Stift Strahöwer Bibliothek* [We1] vylíčil dějiny Strahovské knihovny a připojil její inventář. Jedná se o hlavní pramen popisující knihovnu ve 2. polovině 19. století. Weyrauchovy katalogy se staly základem pro pozdější moderní inventáře rozsáhlých strahovských knižních fondů.

[17] Jednalo se o příspěvek k numismatice z let 1854 až 1860, který sepsal strahovský kanovník Emerich Jan Petržik (1785–1860), *provisor* kláštera (tj. hospodářský správce) a administrátor strahovského majetku v Horoměřicích (tj. správce horoměřického hospodářství). Byl považován za vynikajícího úředníka a za vzdělance, který se zajímal o numismatiku, inventarizaci a popis strahovských rukopisů a sbírek apod.

[18] Viz [28].

Poznamenejme, že vazby nových konvolutů DH II 9 a DH II 10 (červenohnědá poloplátěná vazba se zlatým nápisem na hřbetu, kterou podle razítka na vnitřní straně desek vyhotovil knihař František Tvrdek ze Smíchova) se barvou i provedením liší od vazeb konvolutů se signaturami DH II 1 až DH II 8 (starší hnědá polokožená vazba z Janderovy doby). Shodují se však s vazbou pomocných rejstříků se signaturami DK IV 2 až DK IV 5 a také s vazbami konvolutů se signaturami Ukn 21, Ukn 22, Ukn 23, Ukn 24 a Ukn 25 ve Státním okresním archivu v Jičíně. Viz dále.

Osud a obsah jednoho ze svazků se starou signaturou O I 10, O I 11 nebo O I 12 zůstává neznámý a dnes nemáme žádné indicie, které by umožňovaly jeho identifikaci. Lze také uvažovat, že Weyrauch se při zápisu zmýlil a již v jeho čase bylo jen deset svazků, kterým by odpovídala výše načrtnutá teorie.

Z uvedeného popisu lze usoudit, že na počátku 20. století bylo při katalogizaci řádně zaevidováno prvních osm kompletních svazků. Původní signatury O I 2 až O I 9 byly změněny na DH II 1 až DH II 8. Torzo LXXXI. sešitu nebylo rozpoznáno a bylo svázáno do konvolutu se signaturou DL VII 25 jako část d). Z různě rozptýlených rejstříků bylo bez podrobnějšího zkoumání sestaveno sedm svazků (sgn. DH II 9, DH II 10, DK IV 2 až DK IV 5 a DK II 73).

4. Materiály související s Anmerkungen v knihovně na Strahově

Výše uvedené rukopisné materiály nejsou jediným dokladem Janderovy práce související se shromažďováním dokumentů k historii Hořic a Hořicka. V Janderově pozůstalosti na Strahově jsou uloženy různé koncepty a zápisky, které obsahují jeho i cizí rukou opsané nápisy z náhrobků, pečetí či razítek, výpisy z archiválií i sekundární literatury, novinové zprávy, příspěvky nebo dopisy Janderových spolupracovníků (farářů, archivářů, úředníků atd.). Pečlivý Jandera je často přeškrtnul na znamení, že je pročetl, využil a zpracoval, někdy připojil odkaz na stránku v příslušném svazku *Anmerkungen*.

Janderovu rozsáhlou práci, kterou musel vykonat při přípravě *Anmerkungen*, dokládá například soubor rukopisů Bohumilem Rybou pracovně označený jako

- *Materialien zu seinen Hořicer Anmerkungen*
  (Sgn. DH V 7, 286 nečíslovaných listů různých formátů v lepenkové krabici)

Jedná se o řadu různých opisů listin a nápisů, výpisků a poznámek z archiválií i knižních zdrojů, náčrty erbů a náhrobních kamenů apod. k osmi základním svazkům *Anmerkungen*. Velkou část zapsal sám Jandera, menší část zaznamenali na jeho žádost jeho spolupracovníci a tzv. místní zpravodajové, kteří k opisům někdy připojili dopis nebo jen krátkou osobní zprávu.[19]

[19] Tyto dopisy (ne více než 10 kusů) nebyly zahrnuty do soupisu Janderovy korespondence, protože se nepodařilo dobře identifikovat jejich autory.

Jandera jednotlivé materiály postupně zapracovával do svých *Anmerkungen*. Když je přečetl, prostudoval a zpracoval, přeškrtnul jejich text a nadepsal na první stránku odkaz na příslušnou stránku v *Anmerkungen* nebo poznámku tvaru *Vide pag.* a odkaz na stránku v *Anmerkungen*. Texty jsou napsány německy kurrentem nebo latinsky latinkou, zcela výjimečně česky kurrentem. Některé jsou dobře čitelné bez škrtů a oprav, jiné mají charakter Janderových poznámek sepsaných narychlo, a tudíž jsou hůře čitelné. Někdy se jedná o jednotlivé listy, někdy jde o větší celky, které Jandera zachytil do nevelkých sešitů nebo složek sešitých nití. Větší celky označoval *No* a připojoval číslo. Evidentně se zachovala jen nekompletní část rozsáhlých Janderových přípravných materiálů.

Janderovu přípravu na četbu historických listin dokládá následující rukopis.

- *Catalogus Realis* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK II 19, 132 číslovaných a nečíslovaných stran, polokožená vazba, 41 × 26 cm)

c) *Alte Alphabete und Abbreviaturen*
(6 nečíslovaných listů, strany 1r, 1v, 5r a 6r jsou prázdné, 39 × 25 cm)

Obsahuje výpisy z paleografické literatury, tabulky vývoje starých písmen s vysvětlujícím textem a odkazy na výskyt písma v druhém až pátém svazku *Anmerkungen*. Mezi 3. a 4. list je vlepena tištěná tabulka (26 × 22 cm) s přehledem starého písma, která ukazuje vývoj velkých písmen latinské abecedy. Jandera ji získal z časopisu *Hesperus: encyclopädische Zeitschrift für gebildete Leser* [26(1820)], který vycházel v letech 1809 až 1832 a přinášel informace z vědy, kultury a hospodářství pro tehdejší vzdělanou veřejnost. Vydával jej Christian Carl André (1763–1831), německý přírodovědec, pedagog a osvícenec, který měl výrazný vliv na rozvoj vědeckého života na Moravě. V letech 1798 až 1821 žil v Brně, působil jako ředitel evangelické školy a sekretář *Hospodářské společnosti*. Podílel se na založení *Moravského zemského muzea*, zajímal se o dědičnost a jeho zájem o tuto problematiku mohl mít vliv na pozdější výzkumy Gregora Johanna Mendela (1822–1884). Slavná odrůda vína *André* vyšlechtěná ve Velkých Pavlovicích nese jeho jméno. Dvě pečlivě nakreslené tabulky, jedna tištěná tabulka a výpisky z dobové paleografické literatury dokazují jednak Janderovu přípravu na studium listin, jednak jeho všestranné zájmy.

- *Miscellanea historica I.* (Rybův název)
  Miscellanea histor. Relig. I. (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK III 9, 124 listů různých formátů, poloplátěná vazba, 38,7 × 25,5 cm)

Konvolut sestává z 22 částí. S Janderou lze jednoznačně spojit pouze čtyři.

1. *Ioannes Mauritius Gustavus de Manderscheidt: Declaratio Archiepiscopi et Primatis Regni super puncta ab Inclyta Commissione Aulica communicata*
   (ii+18 stran, strany ii a 18 jsou prázdné, 37,4 × 23,8 cm)

Jandera si zaznamenal latinsky psanou obranu Jana Mořice Gustava hraběte z Manderscheid-Blankenheimu (Johann Moritz Gustav Graf von Manderscheid-Blankenheim, 1676–1763), pražského arcibiskupa a primase českého.

Hrabě Manderscheid byl prý již od roku 1685 členem kapituly katedrály v Kolíně nad Rýnem, od roku 1692 studoval na kolínské univerzitě a o tři roky později byl povolán ke kapitule ve Štrasburku. Zastával nejrůznější úřady v kolínském kurfiřství a trevírském kurfiřství. Roku 1721 ho císař Karel VI. (1685–1740) jmenoval biskupem ve Vídeňském Novém Městě. Na tomto postu setrval až do roku 1734, současně však od roku 1725 působil na postu probošta katedrály v Kolíně nad Rýnem. Roku 1730 byl povolán na arcibiskupský stolec v Palermu, do úřadu však nikdy nenastoupil.

Roku 1733 jej císař Karel VI. navrhl pražským arcibiskupem. Jeho intronizace se konala v září 1734 a ihned po ní se pustil do důsledné rekatolizační politiky. Spolu s generálním vikářem a opatem kláštera na Strahově působili v náboženské komisi pro vyvlastňování majetků a obracení na katolickou víru.

Na počátku čtyřicátých let 18. století však nastaly dramatické události v českých dějinách, které negativně dopadly i na pražského arcibiskupa. Jednalo se o počátek války o rakouské dědictví a vpád bavorských, francouzských a saských vojsk na naše území. Dne 26. listopadu 1741 francouzské vojsko dobylo Prahu a kurfiřt Karel Albrecht Bavorský (1697–1745) se dne 9. prosince 1741 s podporou vojska nechal provolat českým králem. Dne 19. prosince 1741 arcibiskup Manderscheid spolu s dalšími představiteli české šlechty vzdali Karlovi hold a bylo předběžně stanoveno, že Manderscheid jako arcibiskup a primas český provede Karlovu korunovaci českým králem (korunovace se nemohla okamžitě uskutečnit, protože korunovační klenoty byly bezpečně ukryty ve Vídni).

Avšak dne 25. prosince 1742 císařská vojska znovu obsadila Prahu. Následně císařovna Marie Terezie (1717–1780) nechala sestavit vyšetřovací komisi, která měla prověřit arcibiskupovo neloajální chování k panovnickému rodu Habsburků v čase války. Komise odsoudila jeho počínání a shledala ho vinným. Arcibiskup se však cítil nevinným a poškozeným tímto nálezem, proto latinsky sepsal výše uvedenou rozsáhlou a podrobnou obhajobu.

Na základě rozhodnutí komise i císařovny byl Manderscheid vyhoštěn z Prahy a byl mu zakázán přístup ke dvoru. Žil na arcibiskupském zámku v Dolních Břežanech u Prahy. Korunovace Marie Terezie na českou královnu v katedrále sv. Víta se dne 12. května 1743 na její osobní přání ujal tehdejší olomoucký biskup Jakub Arnošt z Lichtenštejna-Kastelkornu (1690–1747). Arcibiskup Manderscheid již nikdy nezískal důvěru panovnice a vídeňského dvora, byť post arcibiskupa zastával až do své smrti v roce 1763.

Jandera si v červnu 1821 vlastnoručně pořídil opis Manderscheidovy latinské obrany z rukopisu, který byl v knihovně Františka Josefa hraběte ze Šternberka-Manderscheid (1763–1830), jehož matkou byla Augusta Leopoldina hraběnka von Manderscheid-Blankenheim (1744–1811), která se provdala za Philippa Christiana hraběte ze Šternberka (1732–1798). Poznamenejme, že Au-

gusta Leopoldina byla patrně arcibiskupovou neteří. Její syn František Josef patřil k přední české šlechtě, aktivně se zapojil do kulturního a vědeckého života v Čechách, patřil k spoluzakladatelům *Společnosti wlastenských přátel umění* i *Wlastenského museum* (dnes Národní muzeum).

Informaci o opisu arcibiskupovy obrany Jandera zapsal na 17. stranu rukopisu. Zde také připsal peprný výrok o císařovně Marii Terezii – *Der Sau Gesundheit tinke ich nicht* neboli *Na zdraví té svině si nepřipíjím*, který prý František Ferdinand Novohradský hrabě Kolovrat (1714–1763) měl pronést při blíže nespecifikované události. Jandera si k tomuto výroku připsal, že se jej dozvěděl od svého přítele JUDr. Aloise Vydry.

Jandera krasopisně latinkou opsal arcibiskupovu obhajobu, kurrentem opsal německy psaná obvinění, která proti arcibiskupovi vznesla vyšetřovací komise.

19. *Miscellanea*
(ii+16 stran, strany ii a 16 jsou prázdné, $37,7 \times 23,5$ cm)

Další část, která je v tomto konvolutu, souvisí s Janderovou přípravnou prací pro *Anmerkungen*. Obsahuje Janderovy vlastnoruční výpisy z rukopisných pramenů k dějinám Turnova (strany 1 až 8), výpisy a opisy pernštejnských listin uložených v archivu v Roudnici nad Labem (strany 9 až 12) a výpisy z listin i tisků vztahujících se k románské rotundě sv. Jiří na Řípu a nápisům na jejích zvonech (strany 13 až 15). Výpisy z let 1818 až 1820 jsou zapsány německy a kurrentem nebo latinsky a latinkou v závislosti na jazyku originálního zdroje. Některé stránky jsou popsány až těsně do dolních okrajů a nyní jsou znehodnoceny ořezáním, které proběhlo patrně při svazování rukopisů do konvolutu.

20. *Auszüge aus den in dem Herrschaft- nachoder Archiv erliegenden …*
(4 nečíslované listy, strany 4v a 4r jsou prázdné, $37,7 \times 23,5$ cm)

Je to třetí část konvolutu týkající se Janderových aktivit. Jedná se o výpisy z archivu panství v Náchodě, které v roce 1819 na Janderovu žádost sepsali a dodali pánové Střihavka, údajně náchodský sirotčí správce, a Fritz, snad přednosta archivu v Náchodě.[20]

Jandera tyto materiály částečně použil ve druhém svazku *Anmerkungen* (str. 685 až 687). Na první stranu prvního listu poznamenal *Vide … XX Heft pag. 685* a celou stránku na znamení využití zdroje přeškrtl.

21. *Circa Beneficium* [decanale] *Pardubicense*
(2 listy, $38,0 \times 23,5$ cm)

Předposlední část tohoto konvolutu se vztahuje k Janderovi. Jedná se o latinské a české záznamy vypsané z listin o církevních stavbách v Pardubicích za časů Pernštejnů a opisy nápisů na pardubických zvonech. Na Janderovo přání je

[20] Mohlo se jednat o Antonína Fritze, který působil asi tři desetiletí jako kancelista na zámku v Náchodě, kde vedl úřední knihy a spravoval dokumenty celého náchodského panství.

opsal Herr Magister Dostal, jehož jméno Jandera poznamenal tužkou na první list rukopisu (část 21): *H. Mag. Dostal.*

22. Opis předešlého
(2 listy, strana 2r je prázdná, $38,0 \times 23,5$ cm)

Poslední, dvaadvacátá část tohoto konvolutu je totožná s předchozí, jedná se o dvě verze téhož výpisu. Texty zapsali latinkou i kurrentem dva písaři. Zajímavé je, že neobsahují odkazy na *Anmerkungen*, byť s nimi nepochybně souvisí, neboť Pernštejnové patřili k významným východočeským šlechtickým rodům.

Konvoluty DK IV 2, DK IV 3, DK IV 4, DK IV 5, DK IV 6, DK IV 7 a DK IV 8 tvoří jeden celek. Byly svázány ve stejné úpravě a patrně současně.[21]

- *Skizzen und Materialien zur Geschichte der Herrschaft und Stadt Hořitz* (Rybův název)
Jandera. Materialie k dějinám Hořic I. (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK IV 6, 216 stran různého formátu, poloplátěná vazba, $38,5 \times 25$ cm)[22]

Tento konvolut dokládá Janderovu rozsáhlou přípravnou práci na sepsání *Anmerkungen*. Konvolut má sedm částí, které se k nim bezprostředně váží.

a) *Topographie der Herrschaft Horžitz 1820*
(ii+18 stran, strany ii, 17 a 18 jsou prázdné, $37,5 \times 23,5$ cm)

Jedná se o nedokončené pojednání o dějinách Hořicka, které patrně sepsal MUDr. Maxmilian Wolf (1782–1833), hořický lékař a Janderův spolupracovník, jehož nekrolog Jandera uvedl v osmém svazku *Anmerkungen* (str. 2 234 až 2 840). Kurrentem krasopisně napsaný německý text vznikl mezi roky 1818 až 1820. Na Wolfovo autorství poukazuje věta na straně 1: *Mein Beruf als praktischer Arzt auf dem Lande* neboli *Moje povolání jako praktický lékař na venkově.*

b) *Stadt Horžitz im Mittelalter 1365–1503* (Rybův pracovní název)
(20 nečíslovaných listů, většina sudých stran je prázdná, 37×22 cm)

Tvoří ji Janderovy vlastnoruční výpisky o historii Hořic v letech 1365 až 1503, které si pořídil v souvislosti s přípravou *Anmerkungen*. Pro lepší a rychlejší orientaci v textu jsou na okrajích stránek uvedeny letopočty a též odkazy na první až šestý svazek *Anmerkungen*. Text je zapsán německy a kurrentem, obsahuje opravy, vpisky, škrty a doplňky, které jsou zapsány na některých sudých stranách.

c) Bez názvu
(4 nečíslované listy, strany 3r, 3v, 4r a 4v jsou prázdné, 37×23 cm)

[21] O konvolutech DK IV 2 až DK IV 5 bylo pojednáno již dříve (viz část o rejstřících).

[22] Ve Státním okresním archivu v Jičíně je pod signaturou Ukn 25 uložen konvolut s názvem *Jandera: Materialie k dějinám Hořic II.*, který bezprostředně navazuje na strahovský konvolut se signaturou DK IV 6. Viz dále.

Obsahují zřejmě Janderovy výpisky z českých úředních listin z let 1734 až 1755, které mají vztah k hořickým záležitostem. Jsou zapsány česky a kurrentem.

d) *Hořitzer Marien-Kirche, sammst Pharrhaus, Kirchhofe und Glocken*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $37,5 \times 23,0$ cm)

Ve formě tabulek jsou uvedeny rozmanité historické informace z let 1501 až 1825 o hořickém kostelu Narození Panny Marie, hořické faře, hřbitovu a zvonech. Stupeň vyplnění údajů pro jednotlivé roky je různý, většina řádků tabulek je prázdná. Připojeny jsou i odkazy na stránky prvního až šestého svazku *Anmerkungen*.

e) *Bericht über die Horžitzer Schulen 1822*
(16 nečíslovaných stran, 36×22 cm)

Obsahuje opisy tří německých zpráv o stavu tří škol, a to městské triviální školy v Hořicích (str. 1 až 11), filiální městské triviální školy v Milovicích (str. 11 až 14) a židovské školy v Hořicích (str. 15 až 16). Zprávy o stavu škol sepsali v roce 1822 německy a kurrentem jednotliví učitelé škol a opatřili je též velmi stručnou historií.

f) *Feueres-Brünste in Horžitz*
(první část: 8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $37,5 \times 23$ cm, druhá část: 2 nečíslované listy, strana 2v je prázdná, 34×21 cm)

V první části Jandera v tabulkách pro roky 1501 až 1825 zaznamenal požáry Hořic v letech 1577 až 1798 i se stručnou charakteristikou zlé události, resp. škod. Přidal také odkazy na stránky prvního až osmého svazku *Anmerkungen*. Druhou část připsal později. Obsahuje výpisy o devastujících požárech Hořic a Miletína z novinových zpráv roku 1846 (viz Bohemie, č. 46 z 21. června 1846, č. 99 ze 14. července 1846 a č. 107 z 28. července 1846). Uvedl odkazy na devátý svazek *Anmerkungen*: na straně 1v *Abgeschrieben Tomo 9. Seite 2 881 etc.*, na straně 2r *Abgeschrieben Tomo 9. S. 2 882.* Tyto dvě poznámky dokládají, že první část devátého svazku *Anmerkungen*, tj. strany 2 881 až 2 898, opravdu existovala.[23]

g) Bez názvu
(52 nečíslovaných stran různých formátů, 31,5 až $37,5 \times 21$ až 24 cm)

Poslední, sedmá část konvolutu, soustřeďuje různé opisy a výpisy k dějinám Hořic z období 17. až 19. století. Psány jsou německy nebo latinsky. Týkají se problematiky hořické školy, kostela, fary, stipendií a podpor, majetkových vztahů apod. Na stranách 40r až 41r je omylem vevázán již dříve zmíněný dílčí rejstřík *Mit rothen Zahlen bezeichnete Folio-Bände in der königlichen Landtafel*, který je přímým pokračováním rejstříků z konvolutu se signaturou DH II 9, části f) a g).

[23] Více viz část o *Anmerkungen* ve Státním okresním archivu v Jičíně.

Materiály v konvolutu sgn. DK IV 6 dokazují, že se Jandera dějinami Hořic a Hořicka zabýval od druhého desetiletí 19. století až do konce svého života, k tématu se neustále vracel, doplňoval nově získané informace z archivních, knižních i novinových zdrojů i od svých spolupracovníků. Jeho původně drobný a celkem úhledný kurrent se postupně zvětšoval, ale i v roce 1846, tj. v sedmdesáti letech měl stále pevné a čitelné písmo.

- *Jandera: Okolí Hořic IV.* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK IV 7, 206 stran různých formátů, poloplátěná vazba, $37,5 \times 24$ cm)[24]

Celý konvolut je věnován historii Hořic a jejich okolí. Tvoří jej šest různě rozsáhlých částí.

a) *Ausarbeitungen IVes Heft*
   Die die Herrschaft Horzitz begränzenden Güter und Herrschaften. IV^{tes} Heft (Rybův název)
   (ii+154 stran, strany ii, 20, 32, 40, 48, 60, 72, 100, 102, 108, 114, 128, 136, 144, 147, 148, 151, 154 jsou prázdné, $36,5 \times 22,0$ cm)

První část je nejrozsáhlejší. Jedná se o koncept historických přehledů lokalit (statky a panství) sousedících s Hořicemi a hořickým panstvím. Pojednává o Mlázovicích, Mezihoří, Lhotce, Holovousech, Březovicích, Chvalině, Doubravě, Chlumu, Libonicích, Bílsku a dalších. Též přináší informace o šlechtických rodech a vlastnících jednotlivých lokalit (např. Kaufunkové, Kopidlánští, Křinečtí z Ronova a Rýzmberkové). Pečlivě zaznamenaný obsah celé studie je na straně i. Text zapsalo více písařů (několik rukopisů) na papíry různého typu (barva, hladkost povrchu) kurrentem nebo latinkou. Někdy jde text až do okrajů, jindy jsou na pozdější opravy a poznámky vynechány větší okraje. Strany 1 až 19, 29 až 31, 61 až 80, 101, 109 až 110, 135 a 153 prokazatelně zapsal Josef Edmund Horký, Janderův spolupracovník. Poznamenejme, že v tomto textu nejsou uvedeny odkazy na *Anmerkungen*, ale s jejich přípravou bezprostředně souvisel.

b) *Skizze zu einer Geschichte des im bidschower Kreise gelegenen Gutes Holowaus*
   (ii+12 stran, strany ii a 12 jsou prázdné, $36,5 \times 22,0$ cm)

Druhá část konvolutu obsahuje náčrt dějin statku Holovousy.[25] Jedná se o čistopis textu z předchozí části a), strany 49 až 52. Titulní list napsal Jandera, vlastní text zapsali patrně dva najatí písaři nebo Janderovi spolupracovníci. Text je psán částečně německy kurrentem, částečně latinsky latinkou; jazyk a písmo se řídí jazykem původní originální listiny či dokumentu.

[24] Ve Státním okresním archivu v Jičíně jsou uloženy dva konvoluty se signaturami Ukn 23 *Jandera: Okolí Hořic I.* a Ukn 24 *Jandera: Okolí Hořic II. a III.*, které bezprostředně předcházejí konvolutu DK IV 7. Viz dále.

[25] Nevelká obec Holovousy leží asi 6 km západně od Hořic.

c) *Skizze zur Geschichte des im bidschower Kreise gelegenen Städtchens Mlazowitz*
(ii+18 stran, strana ii je prázdná, $36,5 \times 22,0$ cm)

Třetí část obsahuje náčrt dějin nevelkého městečka Mlázovice, které leží asi 12 km severozápadně od Hořic. Jedná se o čistopis textu z části a) (strany 1 až 18). Titulní list napsal Jandera, vlastní text patrně zapsali dva najatí písaři nebo Janderovi spolupracovníci. Text je napsán částečně německy kurrentem, částečně latinsky latinkou; jazyk a písmo se řídí jazykem původní originální listiny či dokumentu.

d) *Mlazowitzer Lokalisten*
(4 nečíslované strany, $36,5 \times 22,0$ cm)

Čtvrtá část obsahuje tabulky s historickým přehledem mlázovických kaplanů-lokalistů v letech 1614 až 1806. Doplněny jsou odkazy na čtvrtý až osmý svazek *Anmerkungen*.[26]

e) *Annotationes historicae de vita Straczow, excerptae ex collectionibus ad historiam oppidi Horžic a D*[omino] *Ladislao Jandera Prof*[essore] *congestis*
(8 nečíslovaných stran, stránky jsou v dolní části ohnuté, neboť jsou delší než ostatní texty svázané v tomto konvolutu, $36,5 \times 24,0$ cm)

Pátá část obsahuje chronologicky řazené historické poznámky o vsi Stračov, která leží asi 10 km jihovýchodně od Hořic. Týkají se let 1395 až 1817. Sepsal je patrně cizí písař podle Janderových informací zapsaných v prvním až sedmém svazku *Anmerkungen*. Pro lepší přehlednost je na okrajích uveden rok události a odkaz na stránku příslušného svazku *Anmerkungen*.

f) Bez názvu
(4 nečíslované strany, $36,5 \times 22,0$ cm)

Šestá část je opis německých výpisů, které pro Janderu pořídil administrátor fary v Lanžově a Jandera vlastnoručně připojil poznámky a opravy. I tento text souvisel s *Anmerkungen*.[27]

- *Jandera: Okolí Hořic V.* (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK IV 8, 146 stran, různé formáty, poloplátěná vazba, $37,5 \times 24$ cm)

Bezprostředně navazuje na předchozí konvolut (sgn. DK IV 7). Skládá se ze čtyř samostatných částí, které se vztahují k *Anmerkungen*.

[26] Podobnou úpravu má také přehled mlázovických kantorů (viz zlomek rukopisu s inv. č. 416/zl., který je v knihovně na Strahově).

[27] Nevelká obec Lanžov leží asi 10 km východně od Hořic.

a) *Die die Herrschaft Horzitz begränzenden Güter und Herrschaften V^{tes} Heft*
(ii+56 stran, strany ii, 6, 14, 22, 32, 54, 56 jsou prázdné, $36,5 \times 23,5$ cm)

Jedná se o koncept přehledu historických lokalit (statky a panství) sousedících s Hořicemi a hořickým panstvím. Pojednává o Dymokurech, Bělehradu, Ostroměři, Skřivanech, Stračově, Sadové aj. Podrobný obsah je uveden na straně i. Tento text sepsal pravděpodobně na Janderovu žádost J. E. Horký (některé části jsou německy a kurrentem, některé latinsky a latinkou). Horký na každé straně ponechal širší okraje na případné opravy, vsuvky a doplňky. Někdy jsou opravy zapsané černě, někdy červeně. Jedná se o přímé pokračování textu sgn. DK IV 7, část a).

b) Bez názvu
(4 nečíslované listy, 22 až 31×14 až 19,5 cm; 3 listy dopisu, $25,5 \times 19,5$ cm)

Na prvních čtyřech listech jsou kresby tužkou, které zobrazují čtyři české náhrobky – Vojtěcha z Pernštejna (1490–1534), nejvyššího hofmistra Českého království (1514 až 1523) a později zemského správce, Jana Rašína z Rýzmberka a na Dobrovanech (zem. 1577) a dalších dvou příslušníků rodu Rašínů, kteří byli pochováni v Bošíně u Křince (dnes okres Nymburk). Pečlivě nakreslené obrázky s řadou jemných detailů (kresba tužkou, opisy tužkou i perem) namalovala roku 1822 Alžběta hraběnka Šliková (Elisa/Elise Schlik, Elisabeth von Schlick, 1792–1855), která se výrazně angažovala v kulturním životě Prahy, podporovala umělce, hostila umělecká a společenská setkávání, sama skládala hudbu, psala básně a malovala. Její jméno ve tvaru Elisabeth Schlick a rok 1822 se nalézají na každém obrázku. V dopise ze dne 6. října 1822, který Janderovi zaslala z Kopidlna, vysvětlila, kdy a jak obrázky vznikly. Tento dopis dokládá Janderovu spolupráci s českou šlechtou. Jandera na dopis připojil odkaz na strany 2 289 a 2 290 svého sedmého svazku *Anmerkungen*.[28]

c) *Übersichten zu Horzitzer Geschichte* (Rybův název)
(54 nečíslovaných stran, strany 2 až 4, 7 až 8, 11 až 12, 14, 33 až 34 a 54 jsou prázdné, 33×20 cm)

Obsahuje Janderovy výpisky k historii Hořic, které jsou rozděleny na následující části:

- *Statuen* (O sochách, str. 1),
- *Jugengemeinde zu Horzitz* (Židovská obec v Hořicích, str. 5–6),
- *Ansassigkeit Volkszahl* (Sčítání lidu, str. 9–10),
- *Spital* (Špitál, str. 13),
- *Horzitzer Schule* (Hořické školy, str. 15–26),
- *Geschichte der Gewerbe, Industrie* (Živnosti a průmysl, str. 27–30),

[28] Tento dopis nebyl zahrnut do soupisu Janderovy korespondence.

- *Elementarereignisse* (Živelní pohromy, str. 31–32),
- *Personen* (Osoby, str. 35–38),
- *Horziczer Commerz, Cultur* (Hořický obchod a kultura str. 39–42),
- *Elementarzufälle* (Živelní pohromy, str. 43–46),
- *St. Gotthardskirche* (Kostel sv. Gotharda, str. 47–50),
- *Mixta* (Různé, str. 51–53).

Některé části obsahují různé dodatečné opravy a doplňky, někdy jsou uvedeny odkazy na jednotlivé svazky *Anmerkungen*. Jedná se o Janderou sepsaný pomocný materiál, většina textů je německy kurrentem, některé nadpisy a jména osob jsou zapsána latinkou.

d) *Beschreibung der Herrschaft Wildschütz im Königreiche Böhmen im bidschower Kreise*
(20 nečíslovaných stran, strana 20 je prázdná, $34,5 \times 21,0$ cm)

Obsahuje popis panství vlčického a jeho historii, tj. historii městečka *Wildschütz* (Vlčice u Trutnova). Tato nevelká studie byla sepsána pro Janderu po smrti Jana Františka Théra ze Silbersteina (Johann Franz Theer von Silberstein, 1737–1815), který byl významným podnikatelem v textilním obchodě, panství Vlčice koupil v roce 1790 a o čtyři roky později byl povýšen do šlechtického stavu s predikátem von Silberstein. Německý text psaný kurrentem cizí rukou, takřka čistopis, je rozdělen na dvanáct dílčích kapitol. Mapuje historii Vlčice od 15. století do počátku 19. století. Některá jména majitelů panství jsou zapsána latinkou.[29]

- Bez názvu
(Sgn. DH I 3, 58+96+iv strany, větší složka dvojlistů různých rozměrů v zavazovacích deskách)

Konvolut sestává ze dvou částí, které se věnují genealogii drobné nižší šlechty a statkářských rodů vlastnících Hustířany, nevelkou obec nacházející se asi 22 km jihozápadně od Hořic. Bezprostředně souvisí s *Anmerkungen*.

a) *Grundzüge zur genealogischen Geschichte der Familien von Hustiřan*
(58 nečíslovaných stran, strany 2, 3, 13, 16, 21, 34, 35, 57, 58 jsou prázdné, $39,4 \times 24,7$ cm)

První část složky podává genealogické zápisy a dějiny tří rodů – vlastníků Hustířan. Jedná se o rod Bukovských (str. 1 až 18), Chvalkovských (str. 19 až 30) a Rodovských (str. 31 až 56), tj. o české vladycké rody, které náležely k nižší východočeské šlechtě. Kurrentem německy psaný text kromě souvislého výkladu obsahuje též náčrty rodokmenů. Jedná se o jeden rukopis, který však není rukopisem Janderovým. Na 37. straně je uvedena tato věta: ... *nach den Bemerkungen zum Behufe der Geschichte der Stadt Horžitz von Herrn Prof. Lad. Jandera* neboli *Podle poznámek k dějinám města Hořic od pana*

[29] Obec Vlčice u Trutnova leží asi 30 až 35 km severovýchodně od Hořic.

profesora Ladislava Jandery, která dokládá, že tato část vznikla podle Janderovy práce *Anmerkungen*. Tuto domněnku potvrzují i přímé odkazy na první až osmý svazek *Anmerkungen* na stranách 49 až 56. Jde patrně o jednu z prvních reakcí na Janderovu práci.

b) [Die Familie] *Zaruba von Hustiržan*
(96+iv strany, částečně číslované, strany 94 až 96, iii až iv jsou prázdné, $36,6 \times 23,4$ cm)

Druhá část složky obsahuje historii českého vladyckého rodu Zárubů z Hustířan, který patřil do okruhu drobné východočeské šlechty. Klasická genealogická studie je doplněna rodokmenem. Kurrentem německy psaný text sepsal Jandera svým typickým drobným písmem. Na poměrně širokých prázdných okrajích zapisoval četné doplňky a opravy a též odkazy na první až osmý svazek *Anmerkungen*. Nestránkovaný vložený dvojlist obsahuje souvislý text doplňující 13. stranu (viz text *ad pag: 13* v záhlaví dvojlistu).

- *K rodu Smiřických ze Smiřic* (Rybův název)
Jandera: Smiřičtí (nápis na hřbetu)
(Sgn. DK III 14, 126 nečíslovaných listů různých formátů, poloplátěná vazba, $38,9 \times 26,0$ cm)

Jandera se snažil zachytit vše, co nějak souviselo s Hořicemi. Stranou jeho zájmu nezůstali ani majitelé hořického panství. Tuto jeho aktivitu dokládá tento konvolut. Skládá se z jedenácti částí, obsahuje materiály, které souvisí se slavným rodem Smiřických ze Smiřic a Janderovými *Anmerkungen*.

a) *Smiržiczky*
(12 nečíslovaných listů, strany 12r a 12v jsou prázdné, 24×19 cm)

Obsahuje rejstřík hesel *Smiřický* k prvnímu až čtvrtému svazku *Anmerkungen* ke stranám 3 až 1 152. Sepsal jej sám Jandera.

b) *Nigro Kostelezý*
(4 nečíslované listy, strany 4r a 4v jsou prázdné, $23,0 \times 18,8$ cm)

Na listech jsou poznamenány epitafy Smiřických, které byly opsány v Černém Kostelci a které jsou doplněny o výklady a komentáře. Patrně je opsal Jandera.

c) *Nachrichten in Betreff der Familie Smiržicky von Smiržitz* (Rybův název)
(10 nečíslovaných listů, strany 9v až 10v jsou prázdné, $24,5 \times 18,5$ cm)

Jedná se o zprávu Dominika Schauera, vrchního správce z Černého Kostelce a Janderova spolupracovníka. Její text je sepsán krasopisně, některé části německy kurrentem, jiné latinsky latinkou. Přináší informace o rodu Smiřických a jejich vztahu k východním Čechám. Schauer zprávu vytvořil patrně na základě Janderovy žádosti asi kolem roku 1818. Jandera ji přepsal do XVIII. sešitu druhého svazku svých *Anmerkungen* (str. 614 až 625).

d) *Neyjasnieyssj neyneprzemozienieyssj a welikomocznỳ Rzjmskỳ Czýsarzi ...*
(12 nečíslovaných listů, strany 12r a 12v jsou prázdné, 31 × 20 cm)

Jedná se o kaligrafický opis česky psané listiny Oty Jindřicha z Vartenberka (asi 1583 až 1628), kterou zaslal roku 1621 císaři Ferdinandovi II. (1576–1637). Vylíčil v ní své útrapy a útrapy své zemřelé manželky Elišky Kateřiny, rozené Smiřické (nar. mezi 1580 až 1585, zem. po roce 1620). Pokorně žádal císaře o náhradu škod, které mu byly způsobeny konfiskací rodového majetku, neboť patřil k české nekatolické šlechtě.

e) Bez názvu
(24 nečíslovaných listů, mnoho prázdných stran, 33,5 až $36,5 \times 20,5$ až 22,5 cm)

Jedná se o neúplný rejstřík hesel *Smiřický* k prvnímu až čtvrtému svazku *Anmerkungen*. Jandera tento pomocný materiál zapsal kurrentem. Poznamenejme, že 24. list je omylem svázán mezi část ch) a j).

f) *Smiržiczký von Smiržicz*
(7 nečíslovaných listů, strana 7v je prázdná, $33,0 \times 19,5$ cm)

Jedná se o genealogickou studii J. E. Horkého, moravského genealoga, Janderova přítele a spolupracovníka. Horký ji sepsal na Janderovu žádost, napsal ji německy, drobným a velmi úhledným písmem. Opatřil řadou poznámek, vysvětlivek a rodovou tabulí neboli rodokmenem. Jandera ji nepochybně využil ve svých *Anmerkungen*.

g) Bez názvu
(1 nečíslovaný list, $36,3 \times 23,5$ cm)

Jandera latinkou poznamenal index k rodokmenům.

h) *Die Familie Smiržiczky von Smiržicz*
(ii+54 stran, strany 23, 27–46 a 48–54 jsou prázdné, $35,0 \times 20,5$ cm)

Jedná se o Janderovy poznámky, které si sepsal jako výtahy ze slavného *Paprockého Diadochu* a doplnil je o další odkazy z archivních zdrojů.

Diadochos id est Successio: ginák poslaupnost knijžat a králůw czeských, biskupůw y arcybiskupůw pražských, a wssech třech stawůw slawného králowstwj czeského, to gest panského, rytjřského a městského, krátce sebraná a wydaná[30] je rozsáhlé genealogicko-historické dílo. Sepsal je Bartoš (Bartoloměj) Paprocký z Hlohol a Paprockého Vůle (kolem 1543 až 1614), význačný genealog, heraldik a kronikář působící v Čechách a Polsku. Zaznamenal posloupnost českých knížat a králů, seznam pražských biskupů a arcibiskupů, kronikářské záznamy

[30] W Slawném Starém Městě Pražském: w ympressý Dědice Jana Ssumana, 1602, cca 1600 stran.

o zásadních událostech a systematickou genealogii šlechty a význačných osob v Českém království včetně erbů a rodokmenů. Toto dílo je považováno za cenný pramen pro studium historie české šlechty, byť někteří pozdější historici kritizovali Paprockého metodický přístup ke zpracování rodokmenů. Práce dodnes slouží jako zásadní historický pramen pro studium české šlechty.

Jandera pak vše zapracoval do svých *Anmerkungen*, jak dokládají jeho odkazy uvedené v textu výpisků. Vzhledem k tomu, že se jednalo o pomocný materiál, kurrentem německy psané zápisy obsahují hodně oprav a vpisků.

ch) *Glieder der Familie Smiržiczky von Smiržitz ...*
(1 nečíslovaný list, strana 1v je prázdná, $36,0 \times 22,5$ cm)

Obsahuje pouze soupis stran ze sedmého a osmého svazku *Anmerkungen* (str. 2 162 až 2 686), kde jsou uvedeni Smiřičtí. Jedná se o dílčí Janderovu pomůcku k sestavení rejstříku.

i) Bez názvu
(16 nečíslovanými listy, strany 1r, 2v, 3r, 4v, 5r, 6v, 7r, 8v, 11r, 12v, 13r, 14v, 15r a 16v jsou prázdné, $37,2 \times 24,5$ cm)

Na tzv. vnitřním dvojlistu jsou nakresleny rodové tabule rodu Smiřických, které Jandera vytvořil podle slavných Renzeových děl. Jeden rodokmen byl omylem vevázán mezi části e) a f), tj. původní soubor tvořilo 18 nečíslovaných listů a obsahoval devět rodových tabulí.

j) *Smiržiczky von Smiržitz*
(11 nečíslovaných listů, strany 8r až 11v jsou prázdné, $37,2 \times 24,0$ cm)

Obsahuje „konečný rejstřík hesel Smiržicky“, tj. k prvnímu až osmému dílu *Anmerkungen* (str. 3 až 2 806). Rejstříková hesla jsou zapsána kurrentem i latinkou, zápisy obsahují jen drobné opravy (škrty a doplňky).

Celý konvolut dokládá Janderovu pečlivost, systematičnost, obrovské nasazení i spolupráci s dalšími spolupracovníky při celoživotní práci na *Anmerkungen*. Patrně podobné přípravné studie existovaly i k ostatním tématům obsaženým v *Anmerkungen*, bohužel se však nedochovaly.

Další nevelký konvolut dokládá Janderův zájem o historii Hořic.

- *Personalia Hořicensia* (Rybův název)
Jandera, Persondia Hořic (chybný nápis na hřbetu)
(Sgn. DL VII 26, 56 nečíslovaných listů různých formátů, poloplátěná vazba, $39,5 \times 24,5$ cm)[31]

[31] Ve Státním okresním archivu v Jičíně je pod signaturou Ukn 22 uložen konvolut *Jandera: Dějiny Hořic. Personalie*, který bezprostředně souvisí se strahovským konvolutem DL VII 26. Viz dále.

Skládá se ze sedmi částí, které uvádějí v tabulkách chronologické přehledy vybraných význačných osob Hořic z let 1501 až 1825. Jandera pečlivě narýsoval sedm tabulek pro celé uvedené období, většina položek v jednotlivých částech konvolutu však zůstala nevyplněná; Janderovi ani jeho spolupracovníkům se nepodařilo potřebné informace dohledat.

a) *Nicht angestellte zu Horžitz anwesende Geistliche*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $38,5 \times 23,5$ cm)

Obsahuje chronologický přehled „cizích" duchovních neboli duchovních bez úředního ustanovení či beneficia, kteří působili v Hořicích v letech 1631 až 1817.

b) *Kastner der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $37,0 \times 21,5$ cm)

Druhá část poskytuje chronologický přehled hospodářských správců hořického panství neboli kastných čili obilných správců, tj. vrchnostenských hospodářských úředníků za roky 1672 až 1778. Jednalo se o úředníky, kteří měli na starosti panské sýpky, přebírali a vydávali obilí a naturální dávky, vedli evidenci zásob (tzv. obilné knihy), dohlíželi na sklizeň a skladování obilí. Patřili k důležitým úředníkům panství, spolupracovali s obročními písaři, účetními a dalšími úředníky vrchnostenské správy.

c) *Syndici des Horžitzer Magistrats*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $38,0 \times 23,5$ cm)

Přináší chronologický přehled hořických magistrátních syndiků neboli právních zástupců městské samosprávy za roky 1625 až 1819. Připomeňme, že syndikus magistrátu býval obvykle člověk s univerzitním právním vzděláním. Jednalo se o odborného placeného městského úředníka, který poskytoval právní rady a pomoc městské radě a purkmistrovi, sepisoval smlouvy, právní listiny, žaloby a odvolání, zastupoval město před soudy, vrchnostenskými a zemskými úřady, dohlížel na soulad městských nařízení s právem a zákonnost rozhodnutí magistrátu, řídil nebo kontroloval činnost městské kanceláře. Patřil k výše postaveným a váženým městským úředníkům. V 16. až 18. století šlo o typickou funkci zcela běžnou v královských i poddanských městech.

d) *Renntmeister der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, $38,0 \times 23,5$ cm)

Uvádí chronologický přehled rentmistrů hořického panství neboli finančních úředníků neboli správců příjmů či důchodních za roky 1652 až 1819. Jednalo se o hlavní finanční úředníky panství, kteří spravovali peněžní příjmy (renty, obroky, dávky, beneficia apod.), dohlíželi na výběr daní, poplatků a pokut, kontrolovali vedení účetních knih panství a podřízené úředníky (písaře, kastné, účetní apod.) a předkládali vrchnosti pravidelná vyúčtování. Patřili k velmi důležitým a obávaným úředníkům panství.

e) *Kapläne der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, strany 1v a 8v jsou prázdné, 38 × 23 cm)

Pátá část nabízí chronologický přehled hořických městských kaplanů v letech 1660 až 1821. Kaplani byli katoličtí duchovní podřízení místnímu faráři, působili u městského kostela nebo při významné kapli, pomáhali faráři při bohoslužbách, poskytovali svátosti a pastorační péči o obyvatele města. Mohli být placeni městem nebo mohli mít vlastní beneficium spojené s kaplí či oltářem.

f) *Pfarrherrn oder Dechante von Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, strana 8v je prázdná, 37 × 21 cm)

Šestá část obsahuje chronologický přehled farářů a děkanů hořické farnosti za roky 1615 až 1821. Poznamenejme, že farář vedl farní kostel, sloužil bohoslužby, poskytoval svátosti a pečoval o pastoraci věřících. Byl podřízen diecéznímu biskupovi, někdy městskému patronu nebo místní vrchnosti. Mohl být příjemcem různých beneficií. Děkan byl v rámci církevní hierarchie vyšší církevní úředník v rámci děkanátu. Byl to uznávaný farář, který dohlížel na více far svého děkanátu neboli okrsku, kontroloval kázeň a práci duchovních a zastupoval biskupa při různých oficiálních záležitostech.

g) *Inspektoren, Oberdirektoren und Buchhalter*
(8 nečíslovaných listů, stany 1v a 8v jsou prázdné, 37 × 22 cm)

Udává chronologický přehled inspektorů neboli kontrolních úředníků, vrchních ředitelů neboli hlavních správců a účetních hořického panství za roky 1612 až 1817. Inspektoři obyčejně kontrolovali správu, hospodářství, dílny a zásoby. Dohlíželi na nižší podřízené úředníky. Vrchní ředitelé patřili mezi vedoucí vyšší správu a mohli mít na starosti celé panství nebo nějakou jeho větší důležitou sekci. Účetní kontrolovali příjmy a výdaje panství a vedli účetní knihy. Byli nejčastěji podřízeni rentmistrovi nebo přímo vrchnosti.

Velká část zápisů ve všech sedmi částech tohoto konvolutu je zaznamenána německy kurrentem. Zápisy mají různou kvalitu a velikost písma. Předem pečlivě narýsované tabulky vyplňoval podle archivních pramenů a nalezených listin Jandera nebo jeho pomocníci či spolupracovníci. Z jednotlivých rukopisů je zřejmé, že text zapsalo více osob, příležitostně se k zápisům vraceli, opravovali, doplňovali či rozšiřovali je o nově nalezené a prověřené informace. Některé opravy napsali červeným inkoustem, většinu však provedli černým inkoustem. Na titulních listech některých částí či přímo u jednotlivých zápisů uvedli odkazy na stránky prvního až osmého svazku *Anmerkungen*. Je tedy zřejmé, že se jednalo o další pomůcku užívanou při sestavování *Anmerkungen*.

- Bez názvu
(Sgn. DH V 13, archivní box, 16 částí různého rozsahu a různých rozměrů)

K Janderovi se váže pouze jeden dokument.

13. *Žiželowský starý kostel*
(2 nečíslované dvojlisty, strana 8 je prázdná, $22,0 \times 17,8$ cm)

Janderovu spolupráci s českými vlastenci, historiky a archiváři na *Anmerkungen* dokládá dokument, který roku 1822 Janderovi poslal Václav Hanka (1791–1861), knihovník, filolog, historik, spisovatel a známý z aféry padělků českých rukopisů. Sepsal historii kostelíku v Žiželovsi a přidal informace o lidové legendě o dívce Marii, která si srazila vaz při jízdě na vojenském koni, snad aby varovala svého milého. Jandera česky psaný text ocitoval v šestém svazku *Anmerkungen* na straně 2 059 a na Hankův dopis si poznamenal odkaz na své dílo.[32]

- *Joh. Jos. Clauser: Vetustae Patrum Significationes, Nomina Orginalia et Rerum Denominationes* (Rybův název)
Clauser Significatione (nápis na hřbetu)
(Sgn. DH II 13, 54 nečíslovaných listů, $36,4 \times 23,3$ cm, poloplátěná vazba, 38×24 cm)

Jandera se snažil využít nejrozmanitější materiály. Tento konvolut obsahuje opis tzv. *Clauserovy sbírky rodových jmen*, který pořídilo více písařů.

Jedná se o dílo Johanna Josepha Clausera (též Klauser, Clavser, 1705–1771), českého úředníka, guberniálního archiváře, sběratele rukopisů a starých tisků, diplomatisty a dvorního tiskaře, který působil nejprve jako faktor v Arcibiskupské tiskárně v Praze a následně jako samostatný typograf a tiskař. Přispěl k uchování historických dokumentů, což bylo důležité pro poznání našich dějin. Opis jeho díla *Vetustae Patrum Significationes, Nomina Orginalia et Rerum Denominationes* (neboli *Významy starých otců, původní jména a označení věcí*) byl též v rukopise 899 v knihovně kláštera ve Vyšším Brodě. Dílo vyšlo ve výrazné úpravě tiskem v roce 1818 v Praze pod názvem *Generalkatalog von den ersten 6000 Familiennamen, ihrer Wappen und Wappenschilde, welche der berühmte Archivar Joseph Klauser zu Prag aus allen majestätischen Wappenbriefen, Dokumenten und Wappenbüchern, Dedikationen, Grabmälern, Kirchen und Altären, dann von Glocken, Bethstühlen, Fenstern und Thüren durch mehr denn 30 Jahre lang gesammelt hat.*[33] Clauser na základě listin, dokumentů, erbovních knih, dedikací a opisů náhrobků, zvonů apod. vytvořil katalog prvních 6 000 rodových jmen, erbů a erbovních štítů význačných šlechtických a měšťanských rodů. Poznamenejme, že jeden výtisk Clauserova díla byl v Janderových časech v klášterní knihovně na Strahově pod signaturou FC II 59/c.

V tabulkách opisu *Clauserovy sbírky* jsou zanesena česká rodová jména s uvedením odkazu na knižní nebo rukopisný zdroj jména a pokusem o jeho ztotož-

[32] Žiželoves (dnes Žíželeves) je vesnice nacházející se asi 2,5 km severně od obce Hořiněves v okrese Hradec Králové. Připomeňme, že v Hořiněvsi se Václav Hanka narodil, takže legendu i kostel dobře znal.

[33] Hofbuchdruckerey, Prag, 1818, 76 stran.

nění se jménem latinským nebo německým. Na titulní straně (1r) je vlastnoruční posudek Josefa Dobrovského, který stvrdil užitečnost a význam rukopisu.

- *Miscellanea Genealogica* (Rybův název)
  Miscellanea Genealog. (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK III 8, 78 listů různých formátů, polokožená vazba, $38,5 \times 25,0$ cm)

Jandera se zajímal též o genealogii význačných šlechtických rodů, které ovlivnily vývoj našich zemí nebo byly vlastníky majetků na Hořicku. Tento jeho zájem dokládá například čtveřice rukopisů vevázaných v tomto konvolutu.

c) *Franz Aloys Wacek: Geschichte der Dynasten von Welisch*
(4 nečíslované listy, strany 3r a 3v jsou prázdné, $33,4 \times 21,6$ cm)

První rukopis psaný pečlivě kurrentem německy sepsal kopidlnský farář František Alois Vacek a zaslal jej Janderovi. Obsahuje přehled držitelů Veliše, obce nacházející se asi 4 km jihozápadně od Jičína.

e) *Arnestus de Pardubitz, Primus Archiepiscopus Pragensis*
(4 listy, strana 2v je prázdná, $37,2 \times 24,0$ cm)

Druhý rukopis obsahuje Janderovy výpisky týkající se prvního českého arcibiskupa Arnošta z Pardubic (1297–1364), resp. výpis z některých jím vydaných latinských listin. Součástí rukopisu je i vyjádření Franze Xavera Maximiliána Millauera (1784–1840), českého historika a teologa, a Jana Václava Zimmermanna (1788–1836), českého kněze, spisovatele, knihovníka a cenzora, které dalo zamítavé stanovisko k plánovanému vydání práce o Arnoštovi z Pardubic.

h) *Skizze zur einer genealogischen Stammtafel der Familie Karlik von Nežietitz*
(7 listů, strana 1v je prázdná, $37,5 \times 23,1$ cm)

Třetí rukopis přináší rodokmen rodu Karlíků z Nežetic, který v 16. až 17. století patřil mezi význačné české evangelické šlechtické rody. Jeho známým členem byl Jiří Karlík z Nežetic (cca 1578 až 1642), který se aktivně zapojil do protihabsburského povstání a po jeho porážce musel opustit zemi a přišel o veškerý majetek. Janderovou rukou je nadepsán pouze titulní list rukopisu. Prvních šest stran napsal drobným a velmi úhledným písmem neznámý autor, další strany se stránkováním 17 až 22 sepsal Josef Edmund Horký, moravský historik, genealog a topograf a Janderův spolupracovník. Při vazbě došlo k zpřeházení jednotlivých částí rukopisu. Obě části jsou sepsány německy pečlivým kurrentem, některá osobní či místní jména jsou napsána latinkou. Texty obsahují odkazy na archivní zdroje. Janderův zájem o příslušníky tohoto rodu souvisel s tím, že po jistý čas byla v jejich majetku obec Konecchlumí nacházející se zhruba 10 km jihovýchodně od Jičína.

i) *Fremmde Sachen* (Rybův název)
(17 nečíslovaných listů, strany 2r, 3v, 4v, 5v, 10v, 11r, 11v, 13v, 14r, 15v, 16r a 17v jsou prázdné, $37,7 \times 24,4$ cm)

Čtvrtý rukopis obsahuje genealogické výpisky a rodokmeny neboli genealogické tabule rodu Zajíců z Hazmburku neboli Hazmburků (strany 12r až 17r), Chotků (strany 2v až 3r), Lobkoviců (strany 1r až 1v, 6r až 8v), Šliků (strany 9r až 9v) a Šternberků (strana 10r).

Strany 2v až 3r, tj. rodokmen Chotků nesestavil ani nenakreslil Jandera. Jedná se o výpis z práce Franze Renzeho (cca 1776 až 1843), barokně-klasicistního malíře erbů a heraldika působícího na Novém Městě pražském v okolí kostela sv. Vojtěcha na Zderaze, který měl výsadní právo a odbornou způsobilost malovat oficiální šlechtické erby do zemských desek; byl tzv. *landtäflicher Wappenmaler*. Renze se specializoval na heraldickou malbu – erby šlechtických rodů, měst a církevních institucí. Často je maloval na pergamen, papír či dřevo, někdy jako součást genealogických listin, privilegií, pečetí či epitafů. Ostatní části vytvořil Jandera. I v tomto rukopisu jsou odkazy na *Anmerkungen* zejména u Hazmburků, Šliků a Lobkoviců. Jednotlivé genealogické tabule mají různou úroveň rozpracování.

Janderovu plodnou spolupráci s Josefem Edmundem Horkým dokládají tři svazky, které jsou uloženy v knihovně kláštera na Strahově.

- *Josef Edmund Horký: Sandkörnchen* (*zur Geschichte von Horžitz*) (Rybův název)
Horký. Sandkörnchen (*hist.*) *I.* (nápis na hřbetu)
(Sgn. DH V 31, 24+16 listů a 16 stran, poloplátěná vazba, 20×16 cm)

Při vazbě došlo k ořezání okrajů stran, čímž bylo poškozeno Janderovo stránkování. Konvolut tvoří tři části.

1. *Sandkörnchen. I. Lieferung*
(24 listů, $19,6 \times 15,8$ cm)

2. *Sandkörnchen. Zweyte Lieferung*
(16 listů, $19,6 \times 15,8$ cm)

3. Dopis bez názvu
(16 stran, $19,6 \times 15,8$ cm)

Metaforický název *Sandkörnchen* neboli *Zrníčko písku* dokládá, že se jedná podle Horkého o malý příspěvek k větší historii Hořic sepsaný na základě solidního archivního bádání v pramenech.

Třetí část obsahuje výpisky k dějinám majitelů Hořic a Hořicka. Pozornost je věnována rodu Dohalských, Hustířanů, Strozziů, Smiřických a Valdštejnů.

Horký záznamy vypsal z knih a rukopisů v soukromých knihovnách, moravských archivech a ze své vlastní sbírky. Tato část je zapsána ve formě dopisu (datován 1836).[34]

Všechny tři části jsou sepsané drobným a velmi úhledným kurrentem nebo latinkou v závislosti na jazyku, v němž byl originální dokument vyhotoven.

- *J. E. Horký: Sandkörnchen* (*zur Geschichte von Horžitz*) *3ˢ Heft* (Rybův název)
  Horký: Sandkörnchen (*hist.*) *II.* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DG II 27, 17 listů, poloplátěná vazba, $25,0 \times 19,5$ cm)

Tento konvolut bezprostředně souvisí s předchozím. Tvoří jej opět tři samostatné části.

1. *Sandkörnchen 3ˢ Heft*
   (10 listů, strany 10r a 10v jsou prázdné, $24,3 \times 19$ cm)

První část do jisté míry navazuje na první dvě části předchozího konvolutu. Patrně od nich byla omylem při vazbě oddělena. Jedná se o seznam poznámek ke všem částem Horkého dílka *Sandkörnchen* (o třetí části viz dále). Položky 1 až 44 jsou zapsány cizí rukou, položky 45 až 60 zapsal Horký. V této části se objevují odkazy na osmý svazek *Anmerkungen* (viz např. str. 1r, kde je uvedeno *Vide pag: 2 734*). Řada poznámek je poškrtaná na znamení, že je Jandera do svého díla zapracoval.

2. *Sandkörnchen*
   (5 listů, $24,3 \times 19,5$ cm)

Druhá část je bezprostředním dokončením prvních dvou částí z předchozího konvolutu (sgn. DH V 31). Patrně měla předcházet první části tohoto konvolutu. Je napsána krasopisně Horkým, neobsahuje žádné Janderovy zásahy a zápisy odkazů.

3. Dopis bez názvu
   (2 listy, $22,0 \times 17,5$ cm)

Třetí část obsahuje Horkého dopis ze 17. února 1823 s vysvětlením, co a proč Janderovi posílá.[35]

Poznamenejme, že Horký Janderovi pro jeho *Anmerkungen* zasílal opisy listin nebo výpisy z dokumentů z moravských archivů a zpracovával genealogii některých rodů, které měly svá panství na Hořicku.

Další konvolut, který přímo souvisí s Janderovými svazky *Anmerkungen*, není velký.

[34] Tento dopis nebyl zahrnut do soupisu Janderovy korespondence.
[35] Tento dopis nebyl zahrnut do soupisu Janderovy korespondence.

- *Varia Hořecensia* (Rybův název)
  Jandera, Hořecensia (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DL VII 25, 60 nečíslovaných listů různých rozměrů, polokožená vazba, $38,5 \times 24,5$ cm)

Konvolut se skládá ze šesti částí.

a) *Fundatio Hanliana Auctore Aloysio Hanl Decano Hořicensis* (na titulním listu)
(8 nečíslovaných listů, strany 7r až 8v jsou prázdné, $36,7 \times 22,5$ cm)

První část na mírně nazelenalých papírech podává opisy německých a českých znění listin nadačních fondů, které v letech 1822 až 1835 založil nebo jejich založení inicioval Alois Tadeáš Hanl, hořický děkan a Janderův přítel. Texty jsou zapsány krasopisně kurrentem.

b) *Widmungsurkunde über die vom Hořizer Ehrendechant P. Aloys Hanl dem Hořizer Pfarrbenefizium hinterlassene Bibliothek*
(2 nečíslované listy, strana 2v je prázdná, $35,5 \times 24,0$ cm)

Druhá část je opisem darovací listiny z roku 1842, na jejímž základě děkan Alois Tadeáš Hanl věnoval svoji knihovnu hořickému farnímu úřadu. Na straně 2r jsou připojeny podpisy osob a úřadů, které musely darovací proces schválit. Trval od května do října 1842.

c) Bez názvu
(6 nečíslovaných listů, strany 6r a 6v jsou prázdné, 37×24 cm)

Třetí část je přílohou k LX. sešitu šestého svazku *Anmerkungen*. Tvoří ji opisy německých písemností, které souvisely s opravou hořických varhan a kaplanky v Mlázovicích a proběhly v letech 1820 až 1821. Na první stránce Jandera poznamenal odkaz na šestý svazek *Anmerkungen* ve tvaru *Vide ... 60tes Heft.*

d) Bez názvu
(strany 2 899 až 2 916, 38×23 cm)

O čtvrté části, která obsahuje torzo devátého svazku *Anmerkungen*, již bylo pojednáno dříve.

e) Bez názvu
(10 nečíslovaných listů, strany 7v až 10v jsou prázdné, $37,4 \times 23,5$ cm)

Pátou část tvoří tři výpisy, které v roce 1822 pořídili Janderovi spolupracovníci. První skupinou jsou výpisy z české pamětní knihy uchovávané na radnici v Chlumci nad Cidlinou. Týkají se období 1726 až 1807 (strany 1r až 5v). Druhá skupina se skládá z výpisů z foliového rukopisu No. 2, který byl uložen v městském archivu v Chlumci nad Cidlinou. Zahrnuty jsou události z let 1619

až 1641 (strany 5v až 6r). Třetí skupinou jsou výpisy z rukopisu královéhradecké konsistoře a souvisí s beneficii z roku 1770 (strany 6r až 6v). Jandera výpisy prostudoval a na strany 1r, 5v až 6v připojil své přípisy s doplňky. Výpisy jsou zapsány dobře čitelným kurrentem, česky nebo německy podle jazyka originálu.

f) Bez názvu
(24 nečíslovaných listů, strany 1r, 1v, 24r a 24v jsou prázdné, $36,5 \times 22,5$ cm)

Šestá část byla sepsána kolem roku 1821. Obsahuje opisy různých cechovních artikulů neboli oficiálních stanov cechů, které upravovaly práva a povinnosti členů cechů, výuku učňů, přijímání tovaryšů a mistrů, stanovovaly pracovní postupy, kvalitu a cenu zboží, řešily kázeň, pokuty, spory členů cechů a tresty. Upravovaly též různé společenské povinnosti (např. účast na mších, pohřbech, příspěvky cechům, beneficia apod.). Cechovní artikuly byly užívány od středověku až do zrušení cechů (v Rakouské monarchii byly cechy zrušeny roku 1859). Dokumenty schvalovala vrchnost, město nebo panovník (v případě tzv. privilegovaných artikulů). Tato část konvolutu obsahuje opisy artikulů v českém i německém jazyce. Zápisy jsou obvykle provedeny kurrentem, některá jména jsou zapsána latinkou. Kromě vlastního znění stanov jsou připojeny náčrtky různých erbů, kolků a razítek. Jandera připojil své opravy a doplňky drobným černým písmem. Přidal též odkazy na LIII. sešit 6. dílu *Anmerkungen* ve tvaru *Vide 53 Heft pag: 1 899* (viz titulní list), resp. *Vide pag: 1 906* (viz str. 23v).

Výše uvedené dochované materiály v jednotlivých konvolutech, které představují patrně jen malou část z původních Janderových přípravných prací, ukazují nejen jeho celoživotní nasazení a touhu sepsat dějiny Hořic podložené studiem archivních pramenů, ale též jeho schopnost oslovovat a pro tuto práci získávat faráře, historiky, úředníky, šlechtice a další osoby.

Zdůrazněme, že mezi význačné Janderovy spolupracovníky patřili hořický děkan Alois Tadeáše Hanl (1764–1847), hořický lékař Maxmilian Wolf (1782–1833), Janderův strýc Jan Nepomuk Josef Antonín Kučera (1763–1839), genealog, historik a topograf Josef Edmund Horký (1795–1844), Kašpar Jan Boušek (1757–1828), strahovský premonstrát a knihovník, který pro Janderu pořizoval výpisy z cenného lobkovického archivu. Všichni obětavě Janderovi pořizovali různé opisy a výpisy, oslovovali další lokální patrioty i úředníky, kontrolovali opisy apod.[36]

[36] Kašpar Jan Nepomuk Boušek (Bauschek, Bauscheck, Bauček, 1757–1838), knihovník, historik, archivář a kněz, byl členem premonstrátského řádu. Po studiu teologie si prohluboval znalosti lingvistiky, knihovnictví a filozofie. Dlouhá léta pracoval ve Strahovské knihovně, věnoval se též historii, filozofii a literatuře. V roce 1801 odešel na přání řádových nadřízených do Roudnice nad Labem, kde se stal knihovníkem a archivářem rodu Lobkoviců. V následujících letech katalogizoval knihovnu, prostudoval dějiny rodu Lobkoviců a pustil se do pořádání rodového archivu. Zabýval se studiem listin, sfragistikou, překladatelstvím aj. Přátelil se s českými obrozenci a osvícenci jako byli Gelasius Felix Job Dobner (1719–1790), František

5. Jandera jako regionální historiograf; reakce na jeho dílo

Jandera bývá právem označován jako první velký historiograf Hořic a Hořicka. Některé staré listiny a dokumenty dnes známe jen z jeho opisů, neboť originály se do dnešních dnů nedochovaly. Janderův přínos pro dějepisectví Hořicka pěkně vystihují následující slova:

J. L. Jandera se tedy ve své práci pokusil shrnout celé dosavadní dějiny města ve všech oblastech městského života a položil tak základy celému dalšímu dějepisectví města Hořic. V dalším vývoji se totiž prakticky nenajde autor, který by z Janderova díla nečerpal. Jejich práce se ale liší tím, do jaké míry a jak kriticky tito autoři přistupovali k jeho sebraným dokumentům. ([Ma], str. 19)

Kromě přepisů historických pramenů, které Jandera shromáždil a přepsal, resp. nechal přepsat, najdeme v jeho *Anmerkungen* i přepisy korespondence, kterou vedl s významnými osobami, např. s historikem a jazykovědcem Josefem Dobrovským a básníkem a spisovatelem Antonínem Markem (1785–1877), ale i s rodinou (matka, bratr Václav). Tyto dopisy se týkají historie Hořic a jejich okolí.

Kučerovy Dějiny města Hořic

Jednou z prvních přímých reakcí na Janderovy *Anmerkungen* je rozsáhlý, česky psaný spis Jana Josefa Kučery, Janderova strýce

- Jan Josef Kučera: [*Dějiny města Hořic*] (pracovní název)
  (Sgn. DC II 16, ii+308 stran, polokožená vazba, 39 × 24 cm)[37]

Jan Josef Kučera, bohatý a vzdělaný kupec z Hradce Králové, sepsal své dějiny Hořic a jejich okolí v letech 1820 až 1839. Zachycují období od 14. století do roku 1809. Pro snadnou orientaci je na horním okraji každé stránky uveden rok, o němž se na počátku strany pojednává, po okrajích stránek jsou připojeny odkazy na stránky prvního až sedmého svazku Janderových *Anmerkungen*, které byly v té době k dispozici.

Kučerovy dějiny Hořic a Hořicka propojují vývoj města a jeho okolí s významnými evropskými i zemskými událostmi.

Poznamenejme, že na stranách 210 a 211 Kučera uvedl informace o Janderovi, významném hořickém rodákovi. Zmínil jeho narození a křest, vzdělávání u faráře Hanla, studium na gymnáziu v Hradci Králové a na Filozofické fakultě v Praze, jeho přátelství s profesorem Vydrou, vstup do premonstrátského řádu, vysvěcení na kněze a primici, suplování Vydrových přednášek, řádnou

Martin Pelcl (1734–1801) a Josef Dobrovský (1753–1829). Boušek patřil mezi vzdělané, velmi pilné a pracovité řádové kněze, kteří zastávali místa knihovníků v prestižních knihovnách. O Bouškově životě v řádu viz [Sch], o jeho odborné práci viz [Hp]. V rukopisu [Sch] je pěkný stínový siluetový portrét knihovníka Bouška.

[37] Ve Státním okresním archivu v Jičíně jsou pod signaturami Ukn 18 a Ukn 19 dvě nepříliš odlišné verze německy psané historie Hořic Jana Josefa Kučery. Více viz dále.

profesuru matematiky i Janderovo děkanské a rektorské období. Všímal si života a profesního působení svého synovce až do roku 1838. Je zajímavé, že nepřipomněl žádné jeho aktivity spjaté s Hořicemi.

Jandera později stránky Kučerova spisu o dějinách Hořic očísloval, na některých stranách připsal německé poznámky k popisovaným událostem a na úvodních stranách (str. i–ii) připojil (patrně roku 1856) informace o vzniku rukopisu a jeho autorovi.

Na straně 308 někdo uvedl poznámku o požáru Hořic dne 12. června 1876.

Kučerův text představuje první pokus o sepsání dějin Hořic v českém jazyce. Do určité míry naplnil Janderův sen, k němuž směřoval svými *Anmerkungen*. Je škoda, že po Janderově smrti Kučerovy dějiny Hořic upadly v zapomnění. S Janderovou pozůstalostí se dostaly do knihovny Strahovského kláštera, kde zůstaly do současné doby téměř nepovšimnuty.

Horkého Dějiny města Hořic

Snad o něco později než Jan Josef Kučera sepisoval dějiny Hořic Josef Edmund Horký.

- *Geschichte der Stadt Hořic* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DG IV 55, 196 nečíslovaných listů, strany 1v, 6v, 38v, 43v, 48v, 61v, 128r, 154v, 155v, 192v, 193v, 196r a 196v jsou prázdné, polokožená vazba, $22,5 \times 18,0$ cm)

Na titulní straně je nápis *Versuch einer Geschichte der Stadt und Herrschaft Hořic in Böhmen. Nach den von Joseph Ladislaw Jandera regulirten Domcapitularen des Praemonstratenser Stiftes Strahof, k. k. Professor der reinen Mathematic an der uralten Carl Ferdinandschen Universitaet zu Prag gesammelten Materialien bearbeitet von J. E. H.*[38]

Jedná se o spis věnovaný historii Hořic a Hořicka. Autorem je Josef Edmund Horký. Jak z názvu práce vyplývá, studii sepsal podle Janderových *Anmerkungen*. Patrně se jedná o první rozsáhlejší reakci na Janderovo dílo, která však zcela zapadla a zůstala až do současné doby opomenuta. Horký psal výrazným tmavým inkoustem, drobným, úhledným a dobře čitelným kurrentem. Stránky mají větší okraje, na nichž jsou červeným inkoustem uvedeny odkazy na stránky prvního až sedmého svazku *Anmerkungen*[39] a Horkého drobné opravy a poznámky k základnímu textu. Text byl sepsán někdy po roce 1823 (po dokončení sedmého svazku *Anmerkungen*) a před rokem 1844 (Horkého úmrtí). Přesný rok nelze doložit.

[38] *Pokus o dějiny města a panství Hořic v Čechách. Podle materiálů shromážděných Josefem Ladislavem Janderou, řádným kapitulárním členem premonstrátského kláštera na Strahově, c. k. profesorem čisté matematiky na starobylé Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, zpracoval J. E. H.*

[39] Odkazy na *Anmerkungen* jsou psány latinkou ve tvaru *pag: xxx*, kde *xxx* značí číslo stránky. Jejich autorem byl buď Horký nebo Jandera.

Horkého rukopis o historii Hořického panství a Hořic je rozdělen na úvod a tři části.

Einleitung
(strany 2r až 3r)

I. *Die Herrschaft Horžitz überhaupt, und deren Besitzer*
(strany 6r až 154r)

První část pojednává o hořickém panství a jeho majitelích od nejstarších časů až do počátku 19. století. Je rozdělena na 14 dílčích kapitol. Jejich názvy plně vystihují obsah spisu:

1. *Spuren*
(strany 7r až 20r, Stopy minulosti),
2. *Die ersten Besitzer*
(strany 20v až 28v, První majitelé),
3. *Hussitenschaft bei Horžicz*
(strany 28r až 37r, Husitství a Hořice),
4. *Horžicz unter den Riesenburgen*
(strany 37r až 40v, Hořice za vlády Rýzmberků),
5. *Die Herren von Waldstein auf Horžicz*
(strany 40v až 45v, Panství Hořice za Valdštejnů),
6. *Adalbert von Pernstein*
(strany 45v až 49v, Panství Hořice za Vojtěcha z Pernštejna),
7. *Johann Lithoborsky von Chlum*
(strany 49v až 54r, Panství Hořice za Jana Litoborského z Chlumu),
8. *Peter Bohdaleczky von Hodkowa*
(strany 54r až 55v, Panství Hořice za Petra Bohdaleckého z Hodkova),
9. *Berhard Žehussicky von Nestagow*
(strany 55v až 58v, Panství Hořice za Berharda Žehušického z Nestajova),
10. *Herren von Smiržicz auf Horžicz*
(strany 58v až 91v, Panství Hořice za Pánů ze Smiřic),
11. *Usurpation des Herzogs von Friedland*
(strany 92r až 109r, Usurpace vévody z Friedlandu),
12. *Unter der Grafen Strozii*
(strany 109v až 127r, Panství Hořice za vlády hrabat Strozziů),
13. *Unter den Erzbischöfen von Prag* (strany 127v až 131r, Panství Hořice za vlády pražských arcibiskupů),
14. *Unter der Invalideninstituts-Commission* (strany 131r až 154r, Panství Hořice za správy komise Invalidního institutu).

Výklad doprovází větší přehnuté listy s genealogickými přehledy a rodovými tabulemi Rašínů z Rýzmberka (strana 38r), Valdštejnů (strana 43r), Pernštejnů (strana 48r) a Litoborských (strana 61r).

II. *Die Stadt Horžicz. a*) *Uiberhaupt*
(strany 155r až 190v)

Druhá část Horkého studie pojednává o historii, geografii a krásách Hořic.

III. *Die Stadt Horžicz* (pracovní název)
(strany 191r–195v)

Třetí část Horkého studie je nedokončená. Na stranách 191r až 192r jsou pouze nadpisy dílčích částí vztahujících se k historii Hořic. Na stranách 193r až 195v je soupis listinných pramenů, které Horký použil, s odkazy na strany prvního až sedmého svazku *Anmerkungen*.

Horký využil Janderovu rozsáhlou mnohaletou práci a sepsal zasvěcené dějiny Hořic a Hořicka. Otázkou zůstává, proč dílo nedokončil a proč se spolu s Janderou nepokusili o jeho knižní vydání. Patrně je mohla svazovat touha po dokonalosti a úplnosti historické studie nebo jim ve vydání zabránil nedostatek času na dokončení díla.

Další reakce na Janderovy historické práce

Historik, archivář a spisovatel August Sedláček (1843–1926), autor rozsáhlého díla *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, věnoval Hořicím kapitolu *Hořické tvrze* v pátém díle [Se] své velkolepé monografie. V její první části – *Popis a děje* (str. 130–134) – naznačil vývoj tvrze a města, ve druhé – *Příběhy z Hořic a Hořicka* (str. 134–136) – uvedl zajímavé historické události. V obou částech se opíral o Janderovy opisy historických listin. Sedláček Janderovy *Anmerkungen* citoval na str. 131 až 133.

Na Janderu navazovali a jeho dílem se zabývali pozdější historici věnující se dějinám Hořic, např. František Pokorný (1850–1904), Antonín Rudl (1864–1938), Josef Špringer (1882–1961), Eduard Zwiefelhofer (1882–1948), František Strnad (1885–1950), Bedřich Mendl (1892–1940) a Alois Jilemnický (1910–1986).[40]

Janderova práce v české historii není zapomenuta ani dnes, byť jeho nejrozsáhlejší dílo, osmisvazkové *Anmerkungen*, zůstalo jen v rukopise. Jeho práci připomínají František Kutnar a Jaroslav Marek v rozsáhlém přehledu vývoje českého a slovenského dějepisectví [KM]. Uvádějí Janderovo jméno mezi „místními dějepisci“, kteří na základě studia archivních materiálů sepisovali poznatky k dějinám svých obcí a měst (viz str. 242). Oceňují také Janderův přínos pro rozvoj regionálního dějepisectví:

… Hořicko, které již v době národního obrození mělo oddané sběratele historického materiálu v profesoru matematiky Karlovy university Josefu Ladislavu

[40] O objevování, struktuře a historii Janderových *Anmerkungen* viz např. [St1], [Ru], str. 257, [Ma], [Uh], [Tm4], [Bt2] a [Hr], str. 244.

Janderovi (1776–1857) a spisovateli Janu Nepomuku Lhotovi (1811–1890), autorovi dějepisné monografie o Miletínu, stalo se svou dávnou i nedávnou minulostí látkou umělecky pojaté popularizace Aloise Jilemnického (1910–1986).
([KM], str. 926)

6. Anmerkungen ve Státním okresním archivu v Jičíně

Opis Janderových osmi svazků *Anmerkungen* určený pro město Hořice má zajímavou historii. Byl uchováván nejprve na hořické radnici, později v hořickém muzeu. V současné době je ve fondech Státního okresního archivu v Jičíně. Prvních osm svazků (č. 20 až 27, resp. Ukn 8 až 15) jsou opisy osmi strahovských *Anmerkungen* (sgn. DH II 1 až DH II 8), které byly pořizovány na Janderovy náklady patrně od třicátých let 19. století.

- *Anmerkungen zum Behute der Geschichte der Stadt und Herrschaft Horzitz*
  (Sgn. Ukn 8 až Ukn 15, 2 880 stran, polokožená vazba, $39,5 \times 25,5$ cm)

Jednotlivé svazky mají stejnou strukturu, stránkování i dataci vzniku jako u strahovské verze (viz dřívější tabulka). Jsou svázány v hnědočerné polokožené vazbě. V prvních sedmi svazcích se nachází kulaté razítko červené barvy s opisem *Civitatis Horzicensis Ecclesiae Ex Bibliotheca*, tj. *Z knihovny kostela města Hořice*. V osmém svazku již toto razítko otištěno není. Z výše uvedeného vyplývá, že komplet byl patrně evidován v hořické farní knihovně. Ve všech osmi svazcích jsou uvedeny signatury *Vlastivědného museum okresu hořického* VI A 65, VI A 66, VI A 67, VI A 68, VI A 69, VI A 70, VI A 85 a VI A 86, které dokládají, že svazky přešly do majetku hořického muzea. Lze předpokládat, že prvních šest svazků snad dorazilo jako komplet současně a zbývající dva o něco později, resp. byly evidovány s jistým zpožděním.

Jednotlivé svazky mají poškozené hřbety, které dokládají, že byly užívány ke studiu nebo jen k četbě. Na řadě míst jsou též vloženy různě staré papírové záložky. Textově se jedná o kvalitní opis strahovské verze, který pořídilo několik písařů najatých a placených Janderou. Nepatrně se liší pouze titulní listy jednotlivých sešitů. Sešit LIV je označen jménem spolupracovníka, neboť je na jeho titulním listu uvedeno *Gesammelt von Johann Jos. Kučzera*. Obsahuje především výpisy z hořických matrik. Toto označení se plně shoduje s označením ve strahovské verzi. Avšak v sešitu LIX je jako autor uveden Jandera, což je v rozporu se strahovskou verzí. V osmém svazku jsou až do LXXVII. sešitu uváděny rok sepsání sešitu a autorství; od LXXVIII. sešitu až do sešitu LXXX však tyto údaje zachyceny nejsou. To je opět v rozporu se strahovskou verzí.

Po dokončení osmého svazku *Anmerkungen* Jandera pokračoval v práci na LXXXI. sešitu. V archivu v Jičíně je jeho první část.[41]

[41] Druhá část LXXXI. sešitu je jako část d) ve strahovském konvolutu se signaturou DL VII 25, o němž bylo pojednáno již dříve. O samotném konvolutu se signaturou Ukn 25 viz dále.

Torzo připravovaného LXXXI. sešitu *Anmerkungen* označené na titulním listu zdvojeným nápisem

- *81 Heft I. Abth.* a *LXXXI^{tes} Heft*
  (Sgn. č. 37, resp. Ukn 25, část c), první část LXXXI. sešitu, str. 2 881 až 2 898, $37,5 \times 23,5$ cm)

Dochované torzo LXXXI. sešitu je napsáno německy kurrentem, výrazným, velkým a relativně dobře čitelným písmem. Jandera, který na tuto práci písaře najal, připojil pouze stránkování. Torzo obsahuje opis článku *Mumien und unverweste Leichen in Böhmen* z německých novin *Prager Zeitung* (1846, č. 148 z 20. září, str. 855) o nálezu mumií a článku *Miletin-Brandunglück* z německých novin *Bohemia* (1846, č. 107 z 28. 7.) o velkém devastujícím požáru Miletína. Následuje devět výpisů z dokumentů pražské konsistoře z let 1736 až 1777 a jeden výpis z dokumentů královéhradecké konsistoře, které se dotýkaly situace na Hořicku, dva opisy dvou žádostí o udělení uvolněného beneficia hořického a osm opisů různých listin souvisejících s různými nadačními a finančními hořickými záležitostmi. Na konci strany 2 898 je napsáno: *Fortsetzung der Seite 2 899* neboli *Pokračování na straně 2 899*, neboť poslední opis listiny z roku 1845 není dokončen.

Orientaci v rozsáhlém Janderově díle uloženém v Jičíně usnadňuje strojopis *Anmerkungen. Obsah ...* udávající podrobný obsah osmi svazků a devátého torza Janderova díla, které byly za druhé světové války v hořickém muzeu. Zpracoval jej Josef Špringer, hořický učitel a historik.[42] Originál jeho práce je dnes ve Státním okresním archivu v Jičíně (sgn. VI A 94), průklepová kopie je v Městském muzeu a galerii Hořice. Další pomůckou je rejstřík neboli kartotéka k *Anmerkungen*. Jedná se čtyři krabice v černé plátěné vazbě o rozměrech $46 \times 16 \times 9,5$ cm (délka, šířka, hloubka), které obsahují klasické kartičky popsané rukopisnými zápisy (sgn. č. 28 až 30, resp. staré Ukn 16 a Ukn 17, kde Ukn 17 bylo následně zrušeno). První tři krabice obsahují jmenný rejstřík A až K, L až Š, T až Ž a věcný rejstřík, čtvrtá krabice obsahuje místní rejstřík. Kartotéku patrně sestavil opět Josef Špringer. Umožňuje rychlou orientaci v Janderově díle z mnoha hledisek.

7. Materiály ve Státním okresním archivu v Jičíně

Ve Státním okresním archivu v Jičíně je uloženo pět konvolutů se signaturami č. 34 až 38, resp. Ukn 21 až 25, které dokládají Janderovy práce na *Anmerkungen*. Všechny byly svázány patrně na počátku 20. století do červené poloplátěné vazby a opatřeny zlacenými nápisy na hřbetu. Vazbu provedl knihař František Tvrdek z pražského Smíchova, jak dokládá razítko na vnitřní straně desek. Na nich je též nalepen typický strahovský katalogizační štítek, který však zůstal nevyplněn. Dokládá, že všech pět konvolutů bylo původně

[42] J. L. Jandera: *Anmerkungen. Obsah, sestavil Josef Špringer, ředitel měšť. školy v Miletíně*, 1942, 65 stran.

v majetku premonstrátské klášterní knihovny na pražském Strahově. Po vazbě bylo těchto pět konvolutů zapůjčeno patrně na hořickou výstavu (viz kapitola o Janderových aktivitách na Hořicku). Po jejím ukončení zůstaly v hořickém muzeu, neboť jsou opařeny typickými signaturami *Vlastivědného museum okresu hořického* (po řadě VI A 77, VI A 76, VI A 74, VI A 75 a VI A 78). Zřejmě na jejich navrácení nikdo nenaléhal.

- *Jandera. Dějiny Hořic. Privilegia* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. č. 34, resp. Ukn 21, 2 nečíslované listy, 115 nečíslovaných listů a 42 číslovaných i nečíslovaných listů, poloplátěná vazba, $34,8 \times 22,4$ cm)

Konvolut se skládá ze tří samostatných částí.

a) *Ortschaften der Herrschaft Horžicz*
   (2 nečíslované listy, strana 4 je prázdná, $34,0 \times 20,2$ cm)

Na třech krasopisně kurrentem německy napsaných stranách je uveden obsah k prvním čtyřem konvolutům pojednávajícím o obcích na Hořicku.[43]

b) Bez názvu
   (115 nečíslovaných listů, $34,0 \times 20,2$ cm)

Jedná se o výpisky k obcím na Hořicku a jejich majitelům. Soubor vznikl patrně kolem roku 1822 jako pomocný materiál pro sepsání dějin hořických pánů a majitelů okolních panství. Text je zapsán německy kurrentem, jednotlivé stránky jsou značně poškrtané, obsahují různé dodatečné vpisky a též odkazy na *Anmerkungen*.

c) *Privilegia*
   (42 nečíslovaných i číslovaných listů, $34,2 \times 21,0$ cm a $25,0 \times 18,2$ cm)

Tato část obsahuje opisy různých privilegií udělených Hořicím, Hořičanům a Hořicku. Při vazbě došlo k zpřeházení některých opisů, a tak byla narušena souvislost textů. Některé části jsou zapsány německy kurrentem a krasopisně, jiné obsahují škrty a opravy. Některé listy jsou škrtnuté černým výrazným inkoustem nebo hnědou pastelkou na znamení, že informace byla využita v *Anmerkungen*.

- *Jandera. Dějiny Hořic. Personalie* (nápis na hřbetu)
  (Sgn. č. 35, resp. Ukn 22, 112 nečíslovaných listů, poloplátěná vazba, $38,9 \times 25,0$ cm)

Konvolut se skládá ze čtrnácti samostatných částí, které mají podobnou strukturu. Jedná se o rejstříky, které (až na poslední část) ve formě předkreslených

[43] Viz strahovský konvolut se signaturou DK IV 7, o němž bylo pojednáno dříve, a jičínské konvoluty se signaturami č. 36 a č. 37, resp. Ukn 23 a Ukn 24, o nichž je pojednáno dále.

tabulek pro roky 1501 až 1825 udávají odkazy na *Anmerkungen*. Většina předpřipravených kolonek zůstala prázdná, neboť se Janderovi a jeho spolupracovníkům nepodařilo najít potřebné údaje.

a) *Primates der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,0$ cm)

Soupis uvádí hořické purkmistry neboli nejvyšší představitele města v letech 1588 až 1825. Vyplněny jsou však jen některé předpřipravené kolonky. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

b) *Burggrasen der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 24,4$ cm)

Soupis se vztahuje k poddaným hořického panství, tj. k usedlíkům, kteří byli vázáni k hořické vrchnosti a měli vůči ní nějaké povinnosti (daně, robota, služby). Vyplněny jsou jen některé rubriky v letech 1661 až 1805. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

c) *Bürgermeister der Stadt Horžitz Böhmisch „Minstarosta“ genannt*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 22,0$ cm)

Přehled uvádí soupis místostarostů Hořic v letech 1585 až 1825, vyplněny jsou však jen některé kolonky. V názvu soupisu je použito označení *Minstarosta* ve smyslu místostarosta či zástupce starosty. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

d) *Magistratual Räthe der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,0$ cm)

Tabulka uvádí záležitosti týkající se radních městského magistrátu neboli úředníků městské rady, tj. představitelů města, kteří spravovali různé městské záležitosti, rozhodovali např. o financích, majetku a právních otázkách. Vyplněny jsou jen některé rubriky pro roky 1585 až 1820. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

e) *Gemeinde = Aelteste und Repräsentanten der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,5$ cm)

Přehled uvádí tzv. stařešiny a zástupce města Hořic, tj. respektované členy obecní samosprávy neboli zástupce Hořic v letech 1747 až 1825. Vyplněny jsou však jen některé předpřipravené kolonky. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

f) *Richter der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $38,0 \times 24,5$ cm)

Tato část se týká hořických městských soudců neboli lidí, kteří rozhodovali ve sporech mezi občany, dohlíželi na dodržování městských nařízení, vykonávali

notářské úkony a zastávali uznávanou správní a exekutivní pozici ve městě. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1669 až 1791. Doplněny jsou odkazy na třetí až sedmý svazek *Anmerkungen*.

g) *Hauptleuten und Direktoren der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,5$ cm)

V tomto oddíle je pozornost zaměřena na hlavní úředníky a ředitele hořického panství, tj. na vrchnostenskou radu a správce panství neboli na osoby odpovědné za správu majetku panství, finanční záležitosti a dohled nad poddanými. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1557 až 1820. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

h) *Oberamtsschrieber der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 24,0$ cm)

Soupis uvádí vrchnostenské písaře hořického panství, tj. hlavní úředníky písařského úřadu, kteří měli obvykle na starosti vedení úřední korespondence, zapisování rozhodnutí vrchnosti, vedení urbářů, účetních knih a dokumentů panství. Bývali nejbližšími spolupracovníky vrchnostenské rady a správců. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1691 až 1820. Doplněny jsou odkazy na čtvrtý až šestý svazek *Anmerkungen*.

ch) *Kanzley = Personale des horžitzer Magistrats*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,0$ cm)

Je uveden přehled zaměstnanců městského úřadu neboli úředníků hořické magistrátní kanceláře, tj. lidí, kteří spravovali dokumenty, administrativu a městské záležitosti. Zabývali se například důležitými dokumenty, úřední korespondencí, správou městských registrů, výběrem daní a vedením účetnictví, komunikací s vyššími úřady a autoritami. Jednalo se o osoby spojené s městskou administrativou, v menších městech jako byly Hořice, jedna osoba mohla zastávat více funkcí najednou. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1650 až 1819. Doplněny jsou odkazy na čtvrtý až sedmý svazek *Anmerkungen*.

i) *Schullehrer, Organist er und Regenschori der Stadt Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, 38×23 cm)

Soupis nabízí přehled učitelského personálu, varhaníků a ředitelů městského chrámového sboru v Hořicích, tj. učitelů, kteří učili děti číst, psát počítat a základy náboženství a někdy případně soukromě učili zvlášť talentované žáky, varhaníků, kteří odpovídali za hru na varhany při bohoslužbách v kostele nebo při různých městských slavnostech, a dále ředitelů chrámového sboru, kteří měli na starosti nácvik sboru, vedení zpěváků při mších a slavnostech. V menších městech jako byly Hořice, jedna osoba mohla zastávat více funkcí najednou. Jejich práce byla placena městem nebo farou, případně kombinací obojího. Jednalo se tedy o osoby, které byly zodpovědné za vzdělávání dětí a hudební život města. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1625 až 1816. Doplněny jsou odkazy na prvních šest svazků *Anmerkungen*.

j) *Rennt-Anti-Schreiber der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,2 \times 22,1$ cm)

Patrně se jedná o přehled níže postavených úředníků hořického panství, jejichž úkolem bylo fyzicky doručovat zprávy a písemnosti, zapisovat doručené zprávy, pomáhat s administrativou, připravovat dokumenty a zprostředkovávat komunikaci mezi úřady. Lze stručně říci, že se jednalo o kurýra a asistenta úředníka v jednom. Pro malá města či panství to byla typická funkce propojující více důležitých činností. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1597 až 1739. Doplněny jsou odkazy na prvních sedm svazků *Anmerkungen*.

k) *Schreiber des Kastner-Amts der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,2 \times 22,0$ cm)

Soubor předkládá seznam úředníků, kteří vedli hospodářské a správní záznamy panství (zapisování daní a poplatků, vedení účetních knih, příprava dokumentů pro vrchnost, příprava dopisů apod.). V hierarchii panství to byl níže postavený, ale důležitý administrativní pracovník. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1612 až 1734. Doplněny jsou odkazy na pátý až sedmý svazek *Anmerkungen*.

l) *Waldbereiter, Oberjäger und Oberförster der Herrschaft Horžitz*
(8 nečíslovaných listů, $37,5 \times 23,0$ cm)

Tato část se věnuje lesním správcům neboli hajným, hlavním lovčím a vrchním lesníkům hořického panství, tj. úředníkům, kteří zajišťovali údržbu lesa, dohlíželi na těžbu a zpracování dřeva, pečovali o zvěř a les, ochraňovali les před pytláky apod. Nejníže byli postaveni hajní, nad nimi byli vrchní lesníci neboli vyšší lesní úředníci panství, kteří zodpovídali za udržování lesa pro hospodářské i lovecké účely panství. Hlavní lovčí neboli vrchní myslivci sledovali zvěř, koordinovali lovecké akce, organizovali různé myslivecké aktivity apod. Je třeba připomenout, že lesnictví a myslivost byly pro každé panství strategicky důležité. Vyplněny jsou některé kolonky za roky 1667 až 1800. Doplněny jsou odkazy na čtvrtý až šestý svazek *Anmerkungen*.

m) *Horžitzer St. Gotthards-Kirche samst Kirchsofe und Glocken*
(4 nečíslované listy, $31,5 \times 20,0$ cm)

Poslední část tohoto konvolutu formou nesouvislých odkazů na všech osm svazků *Anmerkungen* přibližuje záležitosti týkající se hořického kostela sv. Gotharda včetně zpráv o kostelních lavicích (vybavení interiéru kostela, cenné zařízení pro bohoslužby) a zvonech.

Jednotlivé části tohoto konvolutu sepsalo více písařů německy kurrentem. Objevují se v nich různě rozsáhlé opravy a doplňky. Evidentně se jednalo o pomůcku, která měla urychlit a usnadnit studium *Anmerkungen*.

- *Jandera. Okolí Hořic I.* (nápis na hřbetu)
(Sgn. č. 36, resp. Ukn 22, 88 a 78 číslovaných stran, poloplátěná vazba, $38,5 \times 24,0$ cm)

Jedná se o konvolut, který tvoří dvě samostatné části.

a) *Ausarbeitungen I^{tes} Heft*
(88 číslovaných stran, strany 70 až 88 jsou prázdné, 38 × 23 cm)

Jedná se o stručnou historii obcí Třebnouševes, Milovice a Bašnice, která je doplněná základními informacemi o rodech a rodinách vlastních tyto obce. Většina textu je napsána německy kurrentem, výjimečně se objevují latinská slova nebo jména zapsaná latinkou. Na textu pracovalo více písařů, rozeznatelné jsou nejméně tři různé rukopisy. Stránkování textu bezpochyby provedl Jandera.[44]

b) *Ausarbeitungen I^{tes} Heft*
(78 číslovaných stran, strany 62 až 78 jsou prázdné, 38 × 23 cm)

Jedná se o druhou verzi nepatrně upravené a rozšířené stručné historie obcí Třebnouševes, Milovice, Bašnice a Kanice, která je doplněná základními informacemi o rodech a rodinách vlastních tyto obce. Většina textu je napsána německy kurrentem velmi drobným a úhledným na papírech různé kvality a barvy, výjimečně se objevují latinská slova nebo jména zapsaná latinkou. Autorem této části by mohl být Josef Edmund Horký, Janderův spolupracovník. Text je zapsán na papírech s širokými okraji, které jsou využity na kratší či delší poznámky, opravy a komentáře. Stránkování textu bezpochyby provedl Jandera.[45]

- *Jandera. Okolí Hořic II. a III.* (nápis na hřbetu)
(Sgn. č. 37, resp. Ukn 24, 76 číslovaných stran a 8 nečíslovaných listů, 101 číslovaných stran, 11 nečíslovaných stran, poloplátěná vazba, 39×24 cm)[46]

Tento konvolut tvoří dvě na sebe bezprostředně navazující části.

a) *Ausarbeitungen II^{tes} Heft*
(76 číslovaných stran a 8 nečíslovaných prázdných listů, 38 × 23 cm)

Jedná se o stručnou historii obcí Dobrá Voda, Šárovcova Lhota, Sukorady a Pecka, která je doplněná základními informacemi o rodech a rodinách vlastních tyto obce. Většina textu je napsána německy kurrentem, výjimečně se objevují latinská slova nebo jména zapsaná latinkou. Autorem této části by mohl být Josef Edmund Horký, Janderův spolupracovník. Text je zapsán na papírech s širokými okraji, které jsou využity na kratší či delší poznámky, opravy a komentáře. Stránkování textu bezpochyby provedl Jandera.[47]

[44] Obsah této části se neshoduje s obsahem uvedeným v první části konvolutu se signaturou č. 34, resp. Ukn 21, o němž již bylo pojednáno dříve.

[45] Obsah této části je uveden v první části konvolutu se signaturou č. 34, resp. Ukn 21, o němž již bylo pojednáno dříve.

[46] Na tento konvolut bezprostředně navazuje strahovský konvolut *Jandera: Okolí Hořic IV.* se signaturou DK IV 7, o němž bylo pojednáno již dříve.

[47] Obsah této části je uveden v první části konvolutu se signaturou č. 34, resp. Ukn 21, o němž již bylo pojednáno dříve.

b) *Ausarbeitungen III^{tes} Heft*
(101 číslovaných stran a 11 nečíslovaných prázdných stran, strany 94 až 101 jsou prázdné, 38 × 23 cm)

Jedná se o stručnou historii obcí Dobeš, Lukavec, Zdobín, Miletín a několika nevelkých vsí v okolí Miletína, která je doplněná základními informacemi o rodech a rodinách vlastních tyto obce. Většina textu je napsána německy kurrentem, výjimečně se objevují latinská slova nebo jména zapsaná latinkou. Autorem této části by mohl být Josef Edmund Horký, Janderův spolupracovník. Text je zapsán na papírech s širokými okraji, které jsou využity na kratší či delší poznámky, opravy a komentáře. Stránkování textu bezpochyby provedl Jandera.[48]

V obou částech konvolutu jsou obsaženy souvislé více či méně rozsáhlé texty různého stupně rozpracování podrobností. Jedná se o historii obcí, které sousedily s hořickým panstvím nebo mezi jejich vlastníky byli vlastníci hořického panství.

- *Jandera: Materialie k dějinám Hořic II.* (nápis na hřbetu)
(Sgn. č. 38, resp. Ukn 25, 216 číslovaných i nečíslovaných stran, polopl\u00e1těná vazba, 38,4 × 25,0 cm)[49]

Tento konvolut se skládá z osmnácti rozdílných částí, z nichž některé jsou číslované, jiné nečíslované. Dokumentují různé zejména finanční a hospodářské situace v Hořicích a na Hořicku.

a) *Elenchus der Fascikel der Stücke*
(24 nečíslovaných stran a 14 prázdných stran, 37,4 × 24,0 cm)

Obsahuje krasopisně zapsaný výčet 45 položek různých privilegií, které více či méně souvisely s Hořicemi a s Hořickem. Následuje opis prvních sedmi privilegií.

b) Bez názvu
(28 nečíslovaných stran, strany 1 a 2 jsou prázdné, 37 × 23 cm)

Jedná se opisy 7 různých žádostí hořických cechů, dopisů, nadačních listin a instrukcí k fundacím ze 17. až 18. století. Texty jsou zapsány česky, latinsky i německy podle jazyka originálu. V záhlaví některých stránek je uveden odkaz na *Anmerkungen*.

c) Torzo připravovaného LXXXI. sešitu *Anmerkungen* označené na titulním listu zdvojeným nápisem *81 Heft I. Abth.* a *LXXXI^{tes} Heft*
(18 stran, 37,5 × 23,5 cm)

O této části konvolutu bylo pojednáno již dříve.

[48] Obsah této části je uveden v první části konvolutu se signaturou č. 34, resp. Ukn 21, o němž již bylo pojednáno dříve.

[49] Tento konvolut bezprostředně navazuje na strahovský konvolut *Jandera. Materialie k dějinám Hořic I.* se signaturou DK IV 6, o němž bylo pojednáno již dříve.

d) *Ex Archivo Archiepiscopali Pragensi*
(12 číslovaných stran, $22,8 \times 37,4$ cm)

Jedná se o výpisy z různých listin pražské konsistoře, které byly využity v LXXXI. sešitu Janderových *Anmerkungen* (viz část c)). Většina stránek je přeškrtnuta nebo má v záhlaví odkaz na jednotlivé stránky *Anmerkungen*. Původní listiny byly zapsány německy kurrentem nebo latinsky latinkou. Při vazbě této části došlo k přeházení stránek, a tak byla narušena konzistence tohoto pomocného materiálu.

e) *Elenchus der Fascikel der Stücke*
(4 nečíslované strany, $37,2 \times 23,2$ cm)

Jedná se o pokračování části a), které bylo chybně vevázáno mezi části d) a f).

f) Bez názvu
(6 nečíslovaných stran, 37×24 cm)

Jedná se o opis konceptu německy psaného dopisu hořické městské rady ze dne 16. srpna 1793 císařsko-královskému odvolacímu vrchnímu soudu, který rozhodoval jako vyšší instance o rozhodnutí nižších soudů.

g) Bez názvu
(4 nečíslované strany, strana 4 je prázdná, $37,4 \times 24,0$ cm)

Jedná se o opis česky psané závěti Jana Pečeného ze dne 6. listopadu 1805, kterou vzal na vědomí hořický magistrát dne 24. února 1806. Jan Pečený, hořický měšťan, odkázal Hořicím značné finanční prostředky. Měl je dostávat duchovní za každodenní dvouhodinovou výuku latiny a němčiny talentované mládeže z hořické farní školy.

h) *Laut diesjährigen Magistratual-Depositen-Cassa-Abschluss und der k. k. Staatsbuchhaltung in Prag mit Ultimo 1817*
(4 nečíslované strany, strany 3 a 4 jsou prázdné, 32×20 cm)

Jedná se o výpis z roční účetní uzávěrky depozitní pokladny magistrátu a státní účtárny v Praze ke konci roku 1817. Dokument souvisí s předchozí částí g) neboli s hospodařením s nadačním fondem Jana Pečeného.

ch) *Aus dem Königgrätzer Consistorial-Archive und zwar aus einem Buche in Folio, dessen Aufschrift lautet: Consignationes continentes Status Beneficiorum in Vicariatu Smidariensi, exhabitae 1770*
(40 číslovaných, strany 39 a 40 jsou prázdné, $37,2 \times 24,0$ cm)

Jedná se o výpis z úřední knihy *konsistorního archivu* v Hradci Králové, který se týká stavu beneficií smidarského vikariátu v roce 1770. Takovéto knihy poskytovaly soupisy církevního majetku, farářských beneficií, příjmy fary a celkový stav církevního majetku dané farnosti.

i) *Beobachtungen der Witterungs- und Krankheitskonstitutionen auf der Herrschaft und Stadt Horzitz, wie auch Anmerkungen aussergewöhnlichen Vorfälle auf der Herrschaft und Stadt Hořzitz. Verfasst vom H. Max. Wolff, M. Dr. Physicus in Horzitz. Anfangen vom Jahre 1819*
(7 číslovaných dvojlistů, $37,4 \times 23,0$ cm)

Jedná se o záznamy počasí, klimatických podmínkách, meteorologických pozorování, zdravotním stavu, nemocích a epidemiích na hořickém panství a v Hořicích od počátku roku 1819 až do června 1821, které sepsal hořický lékař M. Wolff. Neopomenul připojit ani zajímavé a mimořádné události.

j) *W Knjze Instrumentnj N= 4. Leta 1543 pod litt: E. 23*
(4 nečíslované strany, strany 2 až 4 jsou prázdné, $37,0 \times 22,4$ cm)

Jedná se o opis zápisu v knize smluv, která souvisí s majetkem Jana Litoborského z Chlumu a Hořic, člena starého českého vladyckého rodu, který vlastnil různá panství v severovýchodních Čechách. V roce 1532 získal Hořice, ale již krátce poté je prodal jiným majitelům.

k) Bez názvu
(4 nečíslované strany, strana 4 je prázdná, $37,0 \times 22,6$ cm)

Jedná se o opis dopisu hořického magistrátu ze dne 24. prosince 1821 adresovaný císařskému daňovému úřadu v Praze. Souvisel s čerpáním finančních prostředků z nadace Jana Pečeného (viz části g) a h)).

l) Bez názvu
(1 nečíslovaný list, $22,9 \times 16,1$ cm)

Jedná se o pracovní výpisy k LIII. sešitu Janderových *Anmerkungen*, které se dotýkají některých majetkových změn na Hořicku ve druhé polovině 16. století a na počátku 17. století. Podle Janderova zvyku byl text přeškrtnut, jakmile byl zapracován do *Anmerkungen*. V záhlaví textu je uveden i stránkový odkaz ve tvaru *Vide 53 Heft pag 1 832*.

m) *I. W Knjze Instrumentnj*
(8 nečíslovaných stran, strany 4 až 8 jsou prázdné, $33,4 \times 20,0$ cm)

Jedná se o krasopisný opis listiny vedené pod č. 43 v části písmeno B 30 „instrumentní knihy“, který dokládá, že Jan Litoborský z Chlumu prodal Hořice v roce 1535 novému majiteli Petru Bohdaleckému z Hodkova. Tento obchod zahrnoval městečko Hořice a přilehlé vesnice (Libonice, Lhotka a Chvalina).

n) *II. W Knjze Instrumentnj*
(1 nečíslovaný list, strana 2 je prázdná, 36×23 cm)

Jedná se o krasopisný opis listiny vedené pod č. 4 „instrumentní knihy“ z roku 1543 v části písmeno E 23, která potvrzovala prodej Hořic.

o) *III. W Knjze Instrumentnj*
(4 nečíslované listy, strany 3 a 4 jsou prázdné, 34×20 cm)

Jedná se o krasopisný opis listiny vedené pod č. 4 z roku 1545 „instrumentní knihy“ v části písmeno G 1, která potvrzovala prodej Hořic.

p) *IV. W Knjze Instrumentnj*
(4 nečíslované list, strany 3 a 4 jsou prázdné, 34 × 20 cm)

Jedná se o druhý opis předchozího dokumentu.

r) *V. W Knjze Instrumentnj*
(8 nečíslovaných list, strana 8 je prázdná, 34 × 20 cm)

Jedná se o krasopisný opis listiny z roku 1569 vedené pod č. 16 „instrumentní knihy“ v části písmeno K 29, která potvrzovala uznání „kšaftování Jindřichu Smiřickému ze Smiřic“ neboli brala na vědomí závěť Jindřicha Smiřického ze Smiřic (1535–1569), českého šlechtice ze starobylého rodu, který v 16. století patřil k nejbohatším ve východních Čechách. Jeho rodové statky zahrnovaly mimo jiné Hrubou Skálu a Hořice, které zdědil roku 1548 po smrti svého otce Zikmunda I. Smiřického ze Smiřic (nar. mezi 1468 až 1475, zemřel roku 1548). Jindřichův kšaft obsahoval ustanovení, jak naložit s jeho majetkem a jak rozdělit jeho statky mezi jeho potomky.

Tento rozsáhlý konvolut dokládá, jak široce Jandera pojímal otázku regionálních dějin Hořic a Hořicka.

8. Reakce na Janderovo dílo ve Státním okresním archivu v Jičíně

Také ve Státním okresním archivu v Jičíně nalezneme přímé a zajímavé reakce na Janderovy *Anmerkungen*. Jedná se zaprvé o dvě verze rozsáhlého, drobným kurrentem německy psaného spisu Jana Josefa Kučery, Janderova strýce.

- Bez názvu
(Sgn. č. 31, resp. Ukn 18, 344 číslovaných stran a 11 prázdných nečíslovaných stran, polokožená vazba, šedočerné desky, 38 × 24 cm)[50]

- Bez názvu
(Sgn. č. 32, resp. Ukn 19, 344 číslovaných stran, polokožená vazba, šedočerné desky, 40 × 24 cm)[51]

Oba svazky byly svázány patrně ještě za Janderova života nebo krátce po jeho smrti, neboť vazba se příliš neliší od vazby Janderových *Anmerkungen*.

[50] V popisu inventáře jičínského fondu je spis chybně označen jako *Opisy důležitých pamětních zápisů J. L. Jandery z knih č. 18–26*. Tento spis souvisí s českou verzí Kučerových dějin Hořic, které jsou uloženy v knihovně na Strahově pod signaturou DC II 16, o níž bylo pojednáno již dříve.

[51] V popisu inventáře jičínského fondu je spis chybně označen jako *Opisy důležitých pamětních zápisů J. L. Jandery*. Tento spis souvisí s českou verzí Kučerových dějin Hořic, které jsou uloženy v knihovně na Strahově pod signaturou DC II 16, o níž bylo pojednáno již dříve.

Svazky nemají na hřbetu žádný nápis, na vnitřní straně desek je uvedena stará strahovská signatura DH II 9 a DH II 10, tj. jedná se o svazky, které se po Janderově smrti dostaly do majetku klášterní knihovny na Strahově a byly zde řádně zaevidovány.[52] Patrně v souvislosti s výstavou v Hořicích byly tyto dva svazky zapůjčeny do Hořic, kde pak zůstaly.[53] Svazky přešly do *Vlastivědného museum okresu hořického*, kde byly zaevidovány pod signaturami VI A 72 a VI A 71.

Zastavme se nyní u první verze Kučerových německy psaných dějin Hořic (sgn. Ukn 18), která zachycuje dějiny města od roku 1365 do roku 1821. Je rozdělena na 13 sešitů:

Sešit	Časové období	Strany
I. Heft	1365–1500	1–22
II. Heft	1500–1600	23–50
III. Heft	1601–1634	51–78
IV. Heft	1635–1670	79–105
V. Heft	1671–1706	106–132
VI. Heft	1707–1734	133–160
VII. Heft	1734–1742	161–187
VIII. Heft	1743–1751	188–215
IX. Heft	1751–1759	216–243
X. Heft	1760–1771	244–271
XI. Heft	1771–1776	272–299
XII. Heft	1776–1805	300–327
XIII. Heft	1805–1821	328–344

Jednotlivé sešity jsou nadepsány Janderovou rukou. Jandera také připojil do záhlaví rok či roky, o němž či o nichž je pojednáno. Text je zapsán jen na pravých stranách, levé zůstaly volné na opravy a doplňky. Strany mají široké volné okraje, do nichž jsou poznamenány odkazy na prvních sedm svazků Janderových *Anmerkungen* ve formě číslo svazku a stránka.

Poznamenejme, že na straně 252 je pojednáno o rodině Kučerových, na straně 298 o Janderově narození a křtu, vzdělávání v Hořicích u faráře Hanla, studiu na gymnáziu v Hradci Králové a na Filozofické fakultě v Praze, přátelství s profesorem Vydrou, vstupu do premonstrátského řádu i o získání řádné profesury matematiky na pražské univerzitě. Na stranách 336 až 342 jsou stručně vylíčeny Janderovy aktivity pro Hořice a Hořicko v letech 1818 až 1820.[54]

[52] Viz informace ve Weyrauchově katalogu knihovny, která byla uvedena dříve.

[53] Viz informace B. Mendla o zapůjčení svazků, která byla uvedena dříve.

[54] Tato část v české verzi kroniky není, neboť česká verze zaznamenává dějiny Hořic jen

Připojme ještě pro úplnost, že první verze Kučerových německy psaných dějin Hořic nemá klasický titulní list s uvedením řádného názvu a autora. Název a jméno autora je poznamenáno česky a latinkou na titulní straně prvního sešitu ve tvaru: *Sepsal Jan Kučera, synovec J. L. Jandery, narozený v Hořicích 14. září 1763. Viz str. 252 a str. 162.* Jedná se o dodatečný vpisek, který chybně identifikuje strýce Jana Josefa Kučeru jako synovce.

Věnujme se nyní druhé verzi Kučerových německy psaných dějin Hořic (sgn. Ukn 19), která se textově neliší od první verze. Pouze nemá jasně nadepsané sešity, byť jsou pro nadpisy vynechané prázdné stránky, dále nemá v záhlaví stránek uvedeny roky, o nichž je na stránce pojednáno. Na některých místech má však na levých stranách delší poznámky a vpisky.

Porovnáním rukopisů všech tří svazků (dva psané německy a jeden psaný česky) je zřejmé, že je sepsal jeden člověk (litery mají stejné tvary, písmo má stejný skon, stejná úprava textu). Zápis je proveden vypsanou rukou vzdělance, ale nikoliv profesionálního písaře, jako byli ti, co na velkých úřadech vyhotovovali úřední čistopisy. Profesionální písař by totiž musel užít pro češtinu a němčinu odlišný typ novogotické kurzívy, jak bylo tehdy zvykem. Uvedená zjištění naznačují, že autorem všech tří svazků patrně byl univerzitně vzdělaný kupec Jan Josef Kučera, Janderův strýc.

Je zajímavé, že se dochovala jedna verze v českém jazyce a dvě téměř identické verze v německém jazyce, přičemž německá verze zachycuje navíc období 1809 až 1821. Všechny tři se asi po Kučerově smrti dostaly do Janderovy pozůstalosti.

Je škoda, že po Janderově smrti Kučerovy česky i německy psané dějiny Hořic upadly v zapomnění. S Janderovou pozůstalostí se dostaly nejprve do knihovny Strahovského kláštera a následně do hořického muzea, odkud přešly do Státního okresního archivu v Jičíně. Až do současné doby zůstaly víceméně nepovšimnuty a nevyužity možná i proto, že byly omylem vedeny jako pouhé opisy Janderových zápisů v *Anmerkungen*. Není jasné, proč se Jandera nepokusil německy psané dějiny Hořic upravit, doplnit, zkontrolovat a vydat tiskem. Možná je považoval jen za přípravnou a ještě nedokonalou verzi.

Druhou zajímavou reakcí na Janderovy *Anmerkungen* jsou německy psané dějiny města Hořic a hořického panství z roku 1844. Uloženy jsou ve Státním okresním archivu v Jičíně.

- *Geschichte der Stadt und Herrschaft Hořitz 1844* (nápis na deskách) (Sgn. č. 33, resp. Ukn 20, xvi číslovaných stran, 454 číslovaných stran, 26 nečíslovaných stran, polokožená vazba, hnědo-bíle mramorované desky, $41,2 \times 27,0$ cm)[55]

do roku 1809.

[55] V popisu inventáře jičínského fondu je spis chybně označen jako *Pamětní zápisy prof. J. L. Jandery.*

Tento svazek nikdy nepatřil do fondů klášterní knihovny na Strahově, neboť nebyl a není označen ani klasickou strahovskou signaturou ani typickým strahovským štítkem pro budoucí zápis signatury. Do *Vlastivědného museum hořického okresu* se dostal z knihovny premonstrátského Želivského kláštera v roce 1917.[56] Na vnitřní straně desek svazku je totiž uvedena jen hořická signatura VI A 73. Z Hořic pak svazek přešel do Státního okresního archivu v Jičíně.

Text zachycuje dějiny Hořic a hořického panství od 15. století až do počátku 19. století, je rozdělen na čtyři části.

1. *Quellen, zur* (*Geschichte von Hořic*)
   (str. I až XVI)

Ve formě tabulky uvádí soupis základních pramenů a literatury k dějinám Hořic a Hořicka.

2. *Geschichte der Stadt und Herrschaft Hořitz*
   (454 stran)

Text je rozdělen na následující oddíly:

Část	Název	Strany
—	—	1–48
Zweite Parthie	Vom Jahre 1424 bis 1540	49–112
Dritte Parthie	Vom Jahre 1540 bis 1620	113–192
Vierte Parthie	Vom Jahre 1620 bis 1714	193–270
Fünfte Partie	Vom Jahre 1714 bis 1778	271–366
Sechste Parthie	Vom Jahre 1778	367–454

Tyto oddíly podávají historii Hořic a Hořicka, v posledním je též o topografii, přírodních krásách, památkách, mimořádných událostech (války) a význačných osobnostech (např. o Janderovi je na str. 433).

3. *Namen und Fach-Register*
   (24 nečíslovaných stran)

4. Bez názvu
   (2 nečíslované strany)

Třetí část je klasický jmenný a věcný rejstřík, čtvrtá obsahuje různé krátké poznámky (např. doplňky k válce se Švédy) a opravy k několika částem.

[56] O převozu výše uvedeného rukopisu ze Želiva do Hořic viz krátká zpráva [31].

Text celého svazku je zapsán jedním rukopisem (drobný německý kurrent), na širokých okrajích jednotlivých stránek jsou odkazy na Janderovy *Anmerkungen*, často přeškrtnuté snad na znamení jejich využití. Podle německého přípisu na první straně textu dějiny „zpracoval P. Antonín Bartoloměj Ignác Hadwich, doktor svobodných umění a filosofie, kooperátor na faře u sv. Michala v Černém Dole“.[57] Hadwich zdůraznil, že text sepsal podle materiálů shromážděných Janderou. Jak víme, byl to Janderův spolupracovník, kterého Jandera chválil a možná považoval svým způsobem za svého nástupce. Patrně i tento rukopis hořických dějin zcela zapadl a nebyl využit k sepsání podrobné historie Hořic.

9. Anmerkungen ve farní knihovně v Hořicích

Zásluhou doktorky Jany Oppeltové a její diplomantky Lenky Uhlířové z Filozofické fakulty olomoucké univerzity byla na počátku třetího desetiletí 21. století uspořádána a katalogizována hořická farní knihovna. Ukázalo se, že se v jejím knihovním fondu dochovala kompletní kolekce Janderova díla *Anmerkungen zum Behute der Geschichte der Stadt und Herrschaft Horzitz* (sgn. H 170/1-8), kterou Jandera věnoval hořické faře. Podle poznámek se zdá, že vznikla jako opis originální Janderovy osmisvazkové kolekce (nyní strahovské) snad ve třicátých letech 19. století. Byla doplňována pozdějšími poznámkami, které vepisoval hořický farář Bohumil František Hakl.[58]

Kolekce Janderova díla uložená na hořické faře upadla na dlouhá desetiletí v zapomnění, byla uzavřena v nepoužívané a těžko přístupné děkanské knihovně. Zůstala proto zachována v dobrém stavu.

Poznamenejme, že Jandera byl význačným mecenášem hořické farní knihovny. V jejím fondu se nachází nejméně 37 titulů (některé jsou několikasvazkové), které mají Janderovo razítko nebo jméno. V mnoha dalších knihách jsou Janderovou rukou vepsány obsahy nebo poznámky. Je tedy pravděpodobné, že farní knihovně věnoval i další knihy. Hořickou farní knihovnu podporoval i Janderův strýc Jan Josef Kučera.

10. Další důkazy Janderova celoživotního zájmu o historii

Janderovy historické zájmy se neomezovaly jen na Hořice, Miletín a Hořicko. Rukopisy uložené v klášterní knihovně na Strahově dokládají, že se Jandera zajímal i o historii Strahovského kláštera, o pražské památky a heraldiku, sbíral nejrůznější staré rukopisy a listiny, studoval historické prameny apod.

[57] Poznamenejme, že farář Hadwich na konci života působil jako duchovní na faře v Pohledu, která historicky patřila pod správu premonstrátského kláštera v Želivě. I po zrušení kláštera roku 1789 zůstaly církevně-správní vazby zachovány. V roce 1850 byl klášter obnoven, přišli do něho řeholníci z jiných premonstrátských kanonií, kteří navázali na předchozí staleté tradice, zahájili řeholní život kanonie a převzali duchovní správu na svých původních farách. Je tedy přirozené, že se Hadwichův rukopis po jeho smrti ocitl právě v knihovně Želivského kláštera, kde však nebyl zaevidován.

[58] Více viz [Uh].

Zásadní informace o Janderově sběratelské práci dokládají velké strahovské konvoluty *Diplomatarium Strahoviense I., II., III., IV., V., VI.*,[59] které obsahují originály různých listin, ověřené i neověřené opisy či výpisy z listin, dopisy a zprávy. Vznikly díky Janderovu zájmu o dějiny Hořic a Hořicka a přímo souvisí s jeho prací na osmi svazcích jeho *Anmerkungen*. Jandera je nechal svázat do hnědé polokožené vazby. Strahovský knihovník Cyril Straka připojil v letech 1904 až 1905 na počátek těchto šesti konvolutů index všech svázaných listin, tj. jejich stručný obsah s jednoduchou charakteristikou každé listiny. V šedesátých letech 20. století tyto konvoluty prohlédl Bohumil Ryba. Strakovy obsahy opravil a konvoluty pečlivě popsal. Viz [Ry1].

Během života Jandera shromáždil více než sedm stovek nejrůznějších dokumentů z 15. až 18. století. Listiny nebo jejich opisy pečlivě ostránkoval a někdy na ně zapsal i své původní uspořádání do tzv. „fasciculí, Abtheilungen a Numer“ (viz [Ry1], str. 277), které dokládá jeho snahu o logické utřídění a přehlednost. Listiny nejsou v konvolutech řazeny po čase, ale spíše podle tématu a souvislostí. Jandera je patrně zařazoval tak, jak se k nim během času dostal.

Jandera konvoluty ostránkoval. Na první straně je uvedeno *pag: 1* a na dalších jen arabská číslice nebo je od první strany uváděna pouze arabská číslice.

Listiny se týkají různých událostí a majetkových záležitostí ve východních a severovýchodních Čechách (Hradec Králové, Jičín, Smiřice, Hořice, Náchod, Opočno, Nové Město nad Metují, Český Dub aj.), majetků různých rodů, které vlastnily jednotlivá panství, vesnice a statky, zejména na Hořicku (např. Kotulinští z Kotulína, Valdštejnové, Smiřičtí ze Smiřic, Dohalští z Dohalic, Bukovští z Hustířan, Vojičtí z Vojic, Zárubovi z Hustířan, Žilvarové ze Silberštejna, Strozziové). Listiny dokládaly konfiskace, prodej či nákup majetků, držbu majetků, zápis majetků do zemských desek či jejich vymazání, potvrzování dědictví, uznání či rozporování dědických práv, sousedské spory, žádosti o náhradu škod, různé stížnosti a žaloby, žádosti o slevy z poplatků a tax, stanovení výše dluhů a pokut, potvrzení původu osob, potvrzení úmrtí osob, instrukce pro zápis do zemských desek, žádosti o povolení prodeje majetku, inventáře panství či statků, plné moci pro zastupování u soudů, výslechy svědků atd. Najdeme však též zhostní listy, listiny o zbavení manství, propuštění z poddanství a osobní dopisy. Ve většině případů se jedná o originály nebo ověřené i neověřené opisy listin, které jsou v českém nebo německém jazyce. V konvolutu I. jsou též čtyři italsky psané dopisy a dvě francouzsky psané listiny, v konvolutu II. je jedna listina napsaná francouzsky a jedna latinsky, v konvolutu III. je jedna listina napsaná latinsky.

Všechny níže zmíněné konvoluty jsou výsledkem Janderovy sběratelské činnosti. Kromě základní charakteristiky jednotlivých konvolutů uvedeme i zajímavosti, které Jandera k některým listinám poznamenal.

[59] Signatury DJ I 2, DJ I 3, DH J 4, DJ I 5, DJ I 6 a DJ I 7.

- *Diplomatarium Strahoviense I.*
  (Sgn. DJ I 2, xii+480 stran, 117 listin různých formátů z let 1437 až 1776, polokožená vazba, 36 × 23 cm)

V tomto konvolutu připsal Jandera na 353. straně i svůj německý regest neboli krátké shrnutí obsahu dokumentu. Jednalo se o italsky psaný dopis Lorenza Strozziho, který zaslal z Florencie 8. ledna 1650 příteli Ottavianovi Piccolominimu. Obsahuje Strozziho poděkování za Piccolominiho gratulaci.

Lorenzo Strozzi byl členem rodu Strozzi, starého florentského patricijského a později šlechtického rodu. Strozziové původně působili jako bankéři a patřili k hlavním politickým soupeřům rodu Medici. V průběhu 17. století již nepředstavovali ve Florencii významnou politickou sílu, jednotlivé větve rodu žily rozptýleně po Evropě. Část rodiny zůstala v Toskánsku, další sídlila ve Francii, jiná v habsburské monarchii. Její členové se uplatňovali ve službách panovnických dvorů, církve či armády.

Ottaviano (Ottavio) Piccolomini d'Aragona (1599–1656), pozdější vévoda z Amalfi, byl italský šlechtic ve službách Habsburků. Zastával vysoké vojenské funkce v císařské armádě, měl hodnost generála a později polního maršála. Po bitvě na Bílé hoře (1620) byl úzce spjat s českými zeměmi, aktivně se podílel na vojenských taženích císařské armády v Čechách. Byl blízkým spolupracovníkem Albrechta z Valdštejna (1583–1634) a podle císařského rozkazu se účastnil na jeho odstranění v Chebu. Za svoji loajalitu byl odměněn majetky ve východních Čechách, například panstvím Náchod. Později působil jako císařský místodržící a vojenský velitel v Čechách, aktivně se zapojil do pobělohorské rekatolizační politiky a stabilizace císařské moci. Svoji prestiž a vojenskou reputaci upevnil při obraně Prahy proti Švédům v roce 1648.

- *Diplomatarium Strahoviense II.*
  (Sgn. DJ I 3, xiv+470 stran, 120 listin různých formátů z let 1545 až 1778, polokožená vazba, 36 × 23 cm)

V tomto konvolutu je zajímavý dvoustránkový dokument – sbírka čtyř vystřihaných a nalepených kolků z let 1749, 1750, 1752 a 1754 (listina č. 119, strany 467 až 468). Kolky jsou doplněny Janderovou poznámkou, že se jedná o nejstarší dochované kolky užívané v Čechách, a anekdotou o „vynálezci kolků".

Zdůrazněme, že se Jandera nerozpakoval kolky vystříhat ze starých listin bez ohledu na to, že je tím poškodil. Ke každému kolku připsal rok jeho použití, patrně podle roku sepsání listiny, z níž kolek vystřihl. Nejednalo o klasické tištěné kolky, jak je známe z nedávné minulosti, ale o otisky speciálních razítek.

Poznamenejme, že se nejednalo o kolky v moderním slova smyslu, ale o fiskální poplatky, platbu různých daní prostřednictvím razítkování úředních dokumentů (poplatky za listiny a právní úkony, poplatky spojené s obchodem apod.). Tyto poplatky byly vybírány státními úředníky. V roce 1749 byly v Rakouské říši zavedeny první pokusy o řádné kolkování listin a obchodních

dokladů. O rok později vydala císařovna Marie Terezie nové nařízení týkající se regulací právních a obchodních poplatků; zahrnovalo např. smlouvy, nájemní a kupní kontrakty, dědictví … Poplatek nazývaný kolek musel být předplacen a úhrada byla následně potvrzena razítkem na listině. V letech 1750 až 1754 se tento systém rozšířil v celé Rakouské říši a stal se součástí běžné administrativy. Systém byl neefektivní, vedl ke korupci a podvodům. Skutečné kolkové známky byly zavedeny až roku 1854. Další zajímavé kolky jsou také na listinách v konvolutu I.

- *Diplomatarium Strahoviense III.*
  (Sgn. DJ I 4, vi+464 stran, listiny různých formátů z let 1653 až 1736, polokožená vazba, 36×23 cm)
- *Diplomatarium Strahoviense IV.*
  (Sgn. DJ I 5, viii+526 stran, 93 listin různých formátů z let 1624 až 1690, polokožená vazba, 36×23 cm)
- *Diplomatarium Strahoviense V.*
  (Sgn. DJI 6, viii+410 stran, 100 listin různých formátů z let 1552 až 1687, polokožená vazba, $34,7 \times 22,5$ cm)
- *Diplomatarium Strahoviense VI.*
  (Sgn. DJ I 7, viii+624 stran, 133 listin různých formátů z let 1622 až 1739, polokožená vazba, $34,5 \times 21,5$ cm)

V konvolutu *Diplomatarium Strahoviense VI.* nalezneme na 299. straně Janderovu německou poznámku *Fasc. 50, worauf geschriebem steht: Ganz zur Vertilgung geeignet* (tj. *Spis 50, na němž je napsáno: Zcela vhodné ke zničení*). Text, jak už bývá, přežil na rozdíl od některých Janderových matematických výukových textů či částí příprav k jeho *Anmerkungen*. Jedná se o český dopis Jana Pieroniho ze 30. května 1654 adresovaný nejvyššímu dvorskému sudímu Ferdinandovi Vilémovi Slavatovi s žádostí o odklad vkladu Bělohradu (dnes Lázně Bělohrad) a Červených Poličan do zemských desek.[60]

- *Diplomatarium Strahoviense XI.*
  (Sgn. DJ I 12, iv+402 stran 134 listin různých formátů z let 1606 až 1797, poloplátěná vazba, 36×22 cm)

V konvolutu jsou německy a česky psané listiny, jen dvě jsou psané latinsky. Jedná se o dokumenty, které je možno propojit s úřední činností strahovských opatů, se správou strahovských statků v Čechách a na Moravě či se zajímavými událostmi v našich zemích.

[60] Ferdinand Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka (1630–1673) byl český šlechtic ze starobylého a významného rodu. V pobělohorském období jeho rod výrazně posílil své postavení v českých zemích. Slavata působil jako nejvyšší dvorský soudce (rozhodoval například o různých majetkových sporech), dále jako královský místodržící (zastupoval panovníka v zemském soudnictví a správě), a také jako tajný rada, tedy poradce na panovnickém dvoře.

Patrně jsou zde též svázány dokumenty, které souvisí s Janderovým sběratelstvím. S Janderou však lze prokazatelně spojit pouze listinu č. 3 (strany 13 až 16). Jedná se o dopis purkmistra a městské rady Moravské Třebové, který byl 30. června 1663 adresován dceři po Jindřichu Kustošovi ze Zubřího a Lipky. Dopis je psán německy a opatřen pečetí Moravské Třebové. Jandera si na něj poznamenal, že jej získal roku 1823 díky spolupráci s moravským genealogem Josefem Edmundem Horkým. Pozoruhodné je, že se nerozpakoval starý dopis znehodnotit svou poznámkou.

Připomeňme, že Jindřich Kustoš ze Zubří a Lipky (nar. kolem roku 1600, zemřel 1658) pocházel z východočeské šlechtické rodiny. Roku 1630 byl za své služby u rodů Pernštejnů a Trčků povýšen do panského stavu. V letech 1636 až 1638 získal panství Nový Studenec a Doubravici nad Úpou díky císařskému rozhodnutí, podpoře rodu Trčků a konfiskacím. V letech 1647 až 1657 zastával významné dvorské úřady císařského dvora a Království českého, získal posty generál-proviantmistr, císařský rada, místodržící a podkomoří. Jeho dcerou a pravděpodobnou dědičkou byla Eva Regina Kustošová.

- *Diplomatarium Strahoviense XII.*
  (Sgn. DJ I 13, iv+300 stran, 37 listin různých formátů z let 1625 až 1840, poloplátěná vazba, 37 × 23 cm)

V konvolutu jsou svázány dokumenty, které se týkají různých majetkových záležitostí. Většina listin je sepsána v německém nebo českém jazyce, dvě v latině.

Konvolut nesouvisí s Janderovou prací na *Anmerkungen*, byť některé v něm obsažené dokumenty mohl Jandera získat díky své sběratelské činnosti. S Janderou lze prokazatelně propojit pouze listinu č. 4 (strany 29 až 40), která obsahuje kšaft (poslední vůli) Václava z Valdštejna na Lomnici sepsaný 22. června 1579 a zapsaný do zemských desek 11. září 1579.

Václav z Valdštejna na Lomnici (po 1531 až 1579) pocházel z jedné větve rodu Valdštejnů, která vlastnila lomnické panství (tj. Lomnici nad Popelkou). Hlásil se k utrakvistickému vyznání. V letech 1566 až 1567 přeměnil původní gotickou lomnickou tvrz na renesanční zámek a následně se zasloužil o rozvoj města. V letech 1558 až 1559 zastával pozici hejtmana hradeckého kraje. V manželství s Eliškou z Martinic (asi 1530 až 1605) měl několik dětí, dospělého věku se však dožily jen dvě dcery. Proto se snažil právně zajistit dědictví lomnického panství pro své dcery, vědom si toho, že umírá bez mužského potomka.

Jedná se o opis českého výpisu ze zemských desek, který byl pořízen 3. března 1585. Jandera jej získal od svého moravského spolupracovníka Josef Edmunda Horkého, který na 29. straně poznamenal tato slova: *copirt nach der im Mährischen Nationalmuseum befindlichen vidimirten Copie* neboli *přepsáno podle ověřené kopie, která se nachází v Moravském zemském muzeu.*

- *Heraldické album* (Rybův název)
  Znaky (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK I 5, i+91 nečíslovaných listů, polokožená vazba, $29,7 \times 47,2$ cm)

Zajímavý konvolut obsahuje kresby různých znaků zemí a měst, erbů osob šlechtického původu a duchovních, vlajek, odznaků a pečetí. Částečně byly nakresleny a částečně vystříhány z heraldických archů nebo ze starých i novějších publikací a nalepeny na pevnější papíry. Při vazbě došlo k poškození abecedního uspořádání šlechtických rodů a k necitlivému porušení rodových souvislostí. Na 75. listu je nakreslena pečeť Jiřího z Poděbrad (1420–1471) z listiny vydané roku 1458. Na Janderův podnět byla obkreslena roku 1820. Jandera ji opatřil vysvětlujícím komentářem. Vlastní obrázek s latinskou popiskou má rozměry 19×17 cm, je nakreslen černým inkoustem.

- *Miscellanea historica III.* (Rybův název)
  Miscell. histor. Relig. III. (nápis na hřbetu)
  (Sgn. DK III 11, 61 listů různých formátů, poloplátěná vazba, $37 \times 22,5$ cm)

Konvolut různých dokumentů má 17 částí. Janderův rukopis nese pouze jedna.

h) *Darstellung der Statuten auf der Prager Brücke von der Altstadt auf die Kleinseite zu*
   (4 listy, strana 4v je prázdná, je na ní pouze Janderova signatura Nr. 103, $36,2 \times 23,4$ cm)

Obsahuje přehled 29 soch na Karlově mostě, který Jandera sepsal podle Schallerova díla *Beschreibung der königlichen Haupt- und Residenzstadt Prag* z roku 1795. Soustředil se na historický místopis Starého Města, Nového Města, Malé Strany a Hradčan. Toto Schallerovo dílo bylo prvním místopisem, který zaznamenal pamětihodné pražské domy včetně informací o majitelích (a jejich knihovnách, sbírkách uměleckých a přírodovědných). Pozdější autoři píšící o Praze, jejích obyvatelích a památkách vycházeli právě z této Schallerovy studie.

Připomeňme, že Josef František Jaroslav Schaller (1738–1809), piaristický kněz, vychovatel a středoškolský profesor, se intenzivně věnoval topografii, vlastivědě a historii. Jeho stěžejním dílem je šestnáctisvazková *Topografie des Königreiches Böhmen* (1785 až 1791). Napsal též knihy o dějinách piaristů v Čechách a o historii školství.

Část Janderova textu má charakter tabulek (pořadové číslo sochy, jméno sochy, jméno jejího autora, rok jejího vzniku a základní popis), součástí je však též stručné vyprávění věnované historii a významu soch. Celý text je zakončen zkratkou *O. A. M. D. G.*, tj.

Omnia ad maiorem Dei gloriam, tj. *Všechno k větší slávě Boží.*

Toto klasické latinské motto se v 19. století běžně objevovalo v předmluvách knih či v jejich závěrech, na titulních listech kronik, duchovních spisů či kázání.

11. Závěr

Výše uvedené dokumenty jednoznačně ukazují, že Jandera byl více historikem než matematikem. Historie jeho rodného města a kraje v širokých souvislostech byla jeho velkým koníčkem a vášní, které věnoval mnoho svého volného času a finančních prostředků. Je škoda, že jeho celoživotní snaha téměř zapadla. Skončila zakonzervovaná v řadě svazků na policích knihoven a archivů, kde na ni usedá prach, hlodá neúprosný zub času a propadá se do temnoty zapomnění. Do dnešních dnů se nenašel tým badatelů, kteří by pečlivě prohlédli a prostudovali shromážděný jedinečný materiál, aby jej uspořádali, prověřili, případně doplnili a využili k sepsání velkých dějin Hořic a Hořicka. Asi bychom obtížně našli jiné nevelké město v našich zemích, které by mělo k dispozici tak bohatý historický materiál s tak zajímavým a nosným potenciálem. Snad se v budoucnu do jeho studia zakousnou profesionální historici a po zásluze ocení Janderovy historické rukopisy.